

U

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Oktoober 2009 nr 8 (2376) • Tartu Ülikooli ajakiri

Selles numbris:

LAURI MÄLKSOO NÄITAB END LÄBI TEADUSE

TARTUS ANDIS LOENGUID TUNNUSTATUD
FILOSOOFIAPROFESSOR SIMON BLACKBURN

ÜLIKOOOL FACEBOOKIS,
TWITTERIS JA YOUTUBE'IS

TUDENGITE SÜGISPÄEVAD
VÕTAVAD NÄDALAKS VÕIMUST

DOKTORANT – TÖÖTU ÜLIÕPILANE

Foto: erakogu

Aija Sakova

UT toimetaja

1. oktoobrist jään rasedus- ja sünnituspuhkusele. Saan seda toimetajana endale lubada.

Doktorandina ma seda muidugi ei saaks, ilma et ma oma esimest, praegu lasteaias käivat, ja teist, veel sündimata last nalga ei jäta. Sest doktorandina oleksin ju töötanud üliõpilane, kellel on lapsehoolduspuhkusele jäädes õigus vaid miinimumpalgale.

Seda põnevam on jälgida Eesti ühiskonnas toimuvat. Nii näiteks otsustas hiljuti bussifirma Sebe, et üle 26-aastastastele noortele ei laiene enam tudengisoodustus. Ühelt poolt täiesti mõistetav samm, olen seda ka mujal

Euroopas kohanud. Teiselt poolt sunnib see samm taas mõtlema sellele, millisesse skisofreenilisse olukorda on riik asetanud Eesti noorteadlased ehk doktorandid.

Doktoranti käsitletakse ja koheldakse Eesti seaduste kohaselt jätkuvalt kui üliõpilast (millele irooniliselt juba viitasin), aga mitte kui noorteadlast, nagu seda näeb näiteks ette Euroopa teadlaste harta. See omakorda tähendab, et olgu ta kui vana või noor tahes, ei ole doktorant, ehkki ta on ju juba omandanud magistrikraadi ning teeb nüüd teadustööd, Eesti riigi silmis täieõiguslik ühiskonna liige.

Õnnelikud on need, kelle juhendajad leiavad vahendeid muudest allikatest, et võtta doktorante palgale kas osalise või täiskoormusega ja nii nende tööd ja panust väärtustada.

Ehkki viimase aasta jooksul on nii meedias kui ka kohtumistel poliitikute ja ametnikega juhitud korduvalt tähelepanu sellele, kui ebaõiglasel olukorras on doktorantidest noored teadlased, ei paista see ikkagi kedagi huvitavat. Kahju on sellestki, et ka Tartu Ülikooli institutsioonina ei paista doktorantidest suuremat hoolivat.

On üksikud professorid, kes on julgenud sel teemal avalikkuses sõna võtta, kuid üldiselt on vaikus ja doktorantide mure näikse olevat ainult nende endi mure.

Loomulikult, eks hobi korras toimub ju teadustöö tegemine edasi nii nagu senigi. Ja eks natuke röömustatakse sellegi üle, et doktoritoetust suurte kärpimiste käigus siiski ei vähendatud. Kuid siiski on toetus stipendium ja selle pealt makse ei maksta. Odav ja võib-olla algselt ka ajutisena mõeldud lahendus seab aga noorteadlase tee valinud inimese pere majanduslikult väga raskesse olukorda.

Minul on vähemalt see õnn, et lapsega koju jäädes on võimalus doktoritööpinguid hobi korras jätkata (tüütu üliõpilane, nagu ma olen) ja samal ajal tunda end ka siiski täievärtusliku ühiskonnaliikmena. Optimistina loodan, et alanud akadeemiline aasta toob ka doktorandistaatuse saagasse muutusi. Seni jääb üle loota, et sel aastal ei juhtu toetuste jagamisel nii nagu eelmise kord, et osa riigieelarvelistel kohtadel olevaid doktorante jäetakse meelevaldselt toetusest ilma. ☹

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Universitas Tartuensis on Tartu Ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 3300.
Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Tartu, Lutsu 5 (III k); Tel: 737 5680, 523 1751;
e-post: ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Postiaadress: Ülikooli 18, Tartu 50090 •
Vastutav väljaandja: Illari Lään; **peatoimetaja:** Sigrid Sõerunurk; **toimetajad:**
Merilyn Merisalu ja Aija Sakova; **keeletoimetaja:** Marika Kullamaa; **küljendaja:**
Margus Nõmm; **fotograafid:** Andres Tennus ja Ove Maidla; **infotoimetaja:** Gea
Gorjunova; **Trükk:** Ecoprint • Kõik Universitas Tartuensis avaldatud artiklid jm
tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetust
lubab neid kasutada vaid koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. •
Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada.

19–21

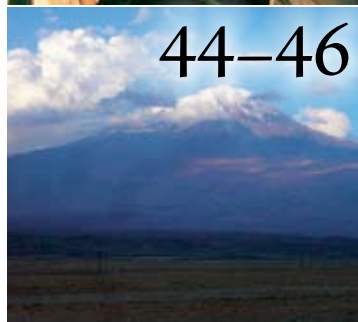
24–26

36–37

40–41

44–46

- 4** Peagi avatakse uus keemiahoone.
- 7** Rektor Alar Karis kirjutas Cambridge'i ülikooli 800. sünnipäeva puhul kirja tuleviku tudengile.
- 11** Kolumn: milleks akadeemilistele tudengiorganisatsioonidele ühiskondlikkus?
- 12** Lauri Mälksoo näitab end läbi teaduse.
- 16** TÜ vabade kunstide professor, kirjanik Arvo Valton loodab, et suudab tudengites oma sugurahvaste vastu huvi tekitada.
- 19** Vilistlane – eurotolk Pilleke Laarmann
Eurotolgid viskavad omavahel nalja, et kohustuslikud apsud tuleb kõigil ise ära kogeda, näiteks ingliskeelset väljendit sõnaandmise kohta «the floor is yours» tõlgitakse aeg-ajalt «põrand on teie».
- 21** Teadus
Kuidas planeerida postivedamise ringid nii, et need võtaksid kõige vähem aega? Millised välisriikide turistid käivad Eestis? Sarnastele küsimustele leiab vastused geoinfosüsteemide abil.
- 24** Tartus andis loenguid Cambridge'i ja North Carolina ülikooli filosoofiaprofessor ja tuntud poolpopulariseerivate raamatute autor Simon Blackburn.
- 27** TARTU SÜGISPÄEVAD
- 31** Algupärane kirjandusfilosoofiline väitekiri
- 34** Ülikool kompab sotsiaalmeedia võimalusi.
- 36** Romantiline reisikiri Pariisist
- 38** Liina Lukas ja Jaan Undusk räägivad nii hiljuti aset leidnud rahvusvahelisest Balti kirjakultuuri sümposiumist kui ka oma pretensioonikast kavast kirjutada uus balti kirjanduslugu.
- 41** Üliõpilasteater tähistab 10. sünnipäeva.
- 42** Milline näib tänavu 200-aastaseks saanud TÜ peahoone tudengile, kes selles hoones kunagi õppinud ei ole?
- 44** Ajalugu
Tänavu möödub Ararati alistamisest 180 aastat – teadaolevalt oli TÜ füüsikaprofessor ja hilisem rektor Friedrich Parrot esimene, kes suutis tõusta mäetippu, mis on üle 5000 meetri kõrge.
- 48** Juubilarid, stipendiumid, teated

Chemicum teeb ukse lõplikult lahti

Merilyn Merisalu

merilyn.merisalu@ut.ee

Peagi avatakse pidulikult Ravila tänaval asuv uus keemiahoone *Chemicum*, kus on keemikutele ja teistele loodusteadlastele lõpuks väärilised töötingimused.

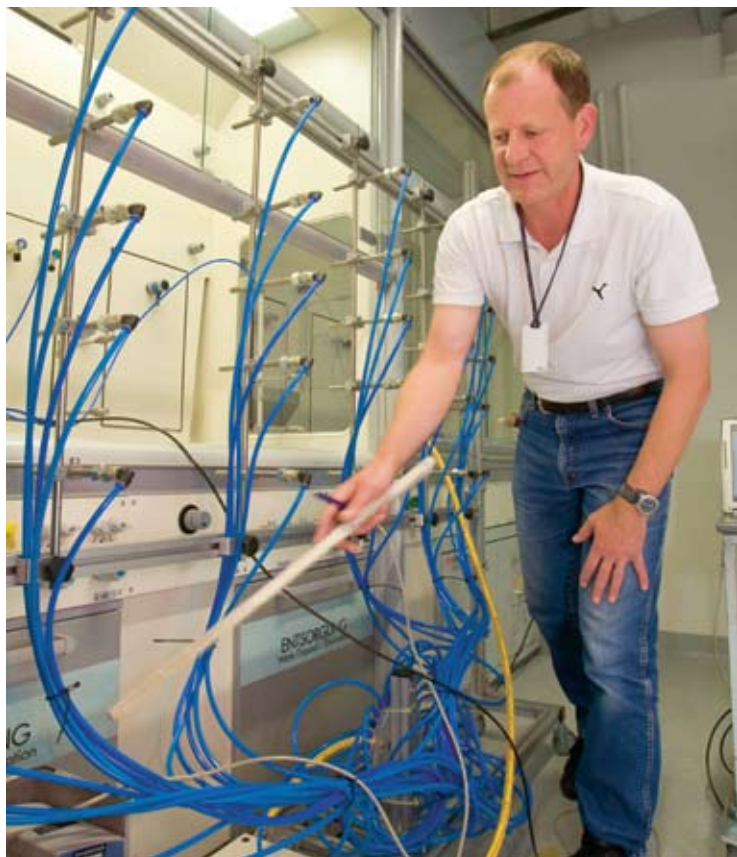
Planeeringute ja hangete osakonna juhataja Heiki Pageli sõnul lükkasid keemiahoone avamise oktoobrikuusse veninud sisustumured. «Keemiahoone sisustamise hange vaidlustati kaks korda, nii kaotasime kolm kuud,» ütles Pagel.

Septembris alustati siiski uues hoones ajutise mööbliga hädavajalikku õppetööd, kuu lõpuks sisustati õpperuumid juba projekteeritud mööbliga. Esialgu käivitunud praktikumid ja üksikud loengud saavad nüüd tublisti lisa.

Uues keemiahoones on erinevalt vanast majast õpperuumid teaduslaboritest ja kabinettidest selgelt eraldatud. Kõik õpperuumid paiknevad kompaktselt esimesel korrusel, enamik teaduslaboreid ja akadeemilise personali kabinette aga kõrgemal korrusel.

Keemilise füüsika õppetooli juhataja Peeter Burk loodab, et tänu parematele tingimustele saab võimalikuks rida töid, mida vanas keemiahoones teha ei saanud või sai teha ehk vaid ühes laboris.

«Nüüd on meil palju parem ventilatsioonisüsteem, korralik gaaside ja suruõhuga varustatus,

Septembri keskel paigaldati *Chemicumi* ka uued tõmbekapid.

Foto: Andres Tennus

spetsiaalsed äratõmbed ohtlike ja söövitavate ainete jaoks,» tõi Burk näiteid uue koha plusside kohta.

Uues majas on selgelt eraldi planeeritud ka laborid ja kabinetid, mis võimaldab eri pindu mõistlikumalt kasutada. Vanas majas olid töölaud tihti laboris, mis ei võimaldanud keerulisemat ja kallimat laboripinda optimaalselt kasutada.

Kõige suurema osa Euroopa regionaalarengu fondi toel valminud ligi 12 000 m² üldpinnaga

uuest keemiahoonest saab endale keemia instituut. Lisaks saavad majas endale ruumid ökoloogia ja maateaduse instituut, kehakultuuriteaduskond ja psühholoogia instituut.

Vana keemiahoone on juba projekteeritud ümber filosoofiateaduskonna tarbeks ja ootab uue ruumiprogrammi alusel täielikku renoveerimist.

Juba sel aastal loodab ülikool ehituse riigihanke välja kuulutada ja töödega alustada.

Algas emakeelse ülikooli sünnipäeva tähistamine

Tänavu tähistab Tartu Ülikool emakeelse ülikooli 90. sünnipäeva. Ürituste avalöögi andsid Tartu Ülikooli makroökonomika dotsent Viktor Trasberg ja Mainori Kõrgkooli ärijuhtimise instituudi direktor Andres Arrak, kes rääkisid 14. septembril TÕ aulas Eesti majanduse tulevikuvisionidest ja valitsuse rollist majanduse suunamisel.

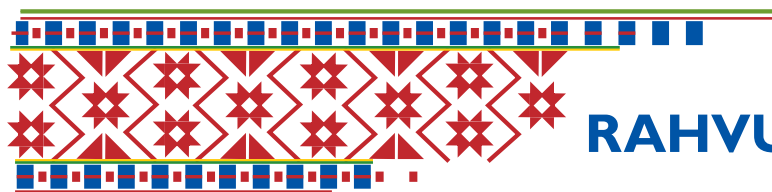
Majanduseksperptide de-

batile järgneb väitlusturniir, mille eelvoorud algasid juba 28. septembril. Finaalvoor toimub 30. novembril kell 18 TÕ aulas. Väitlused toimuvad Briti parlamentaarse väitluse formaadis. Osa võtavad nii tudengid kui ka koolinoored ja kohtunike-na saavad sõna mitmed Tartu Ülikooli professorid. Debatid on avalikud.

Turniiri võitjavoistkond saab

auhinnaks reisi Euroopa ülikoolide väitlusturniirile «European University Debate Championship 2010» Amsterdamis või mõnele muule Euroopas toimuvale rahvusvahelisele väitlusüritusele.

Peale väitlusturniiri leiab aset terve rida põnevaid üritusi, mille kohta saab täpsemalt lugeda veebiaadressilt www.ut.ee/et/ulikoolist/rahvusulikool-90 ja järgmise kuu UT-st.

90 AASTAT
RAHVUSÜLIKOOI

Oktoober on õpetajate päralt

Hea õpetaja kuu algas 1. oktoobril, kui kell 10 joonistasid õpilased üle Eesti pildi heast õpetajast. Samal ajal kutsusid õpetajakuu korraldajad kõiki blogijaid, Twitteri ja Facebooki kasutajaid kirjutama ühest oma heast õpetajast.

Üks teemakuu algataja, Tartu Forseliuse gümnaasiumi õpetaja Lauri Tankler märkis, et korraldajate eesmärk on tõstatada küsimus, milline on hea õpetaja. «Eelkõige on just õpetajatel endil vaja teada, et neid väärtustatakse ja nende häid omadusi peetakse oluliseks.»

Samuti on kuu eesmärk tuua rohkem helgeid päidi õpetajaks

õppima. Hea õpetaja kuu toob üldhariduskoolidesse ja lasteaiadadesse hulga üritusi, kus saavad osaleda õpetajad, õpilased, lapsevanemad, vilistlased, tudengid ja kõik teised, kelle jaoks on haridus ja kool tähtsad.

Oktoober on jaotatud neljaks teemanädalaks, millest esimesel on õpetajaks õppijatel võimalus minna üldhariduskoolidesse abiõpetajateks, teisel nädalal pööratakse tähelepanu lapsevanemate kaasamisele koolides.

Kolmandal nädalal toimub üritus «Tagasi kooli», kus kõigil on võimalus minna tagasi oma kooli andma ühte tundi. Nel-

jandal nädalal, koolivaheajal, on ülikoolidel võimalus korraldada omamoodi lahtiste uste päevi, siis toimub tudengivarjunädal. See tähendab, et õpilane saab minna mõne tudengiga loengutesse kaasa ning tutvuda ülikoolieluga.

Hea õpetaja kuu üritustes on soovitud osaleda ligi sada üldhariduskooli ja lasteaeda. Kuud aitab korraldada SA Archimedese õpetajahariduse edendamise programm Eduko ning ettevõtmist toetavad teiste seas Tartu ülikool, Tallinna ülikool, Tallinna pedagoogiline seminar ja sihtasutus Noored Kooli.

Lisainfo: opetajakuu.ee

Foto: Andres Tennus

Akadeemik Jaan Einasto kinkis ülikoolile oma isikuarhiivi

Akadeemik Jaan Einasto esimene arvuti, kirjutusmasin, CD-mängija ja sülearvuti jõudsid septembri alguses TÜ ajaloo muuseumisse.

1993. aastal ostetud ja 3300 Saksa marka maksnud arvuti asemel oleks Einasto kinnitusel saanud täiesti korraliku pruugitud auto.

«CD-mängija oli nii harulda-

ne, et isegi Eesti Raadiost käidi meil Mozarti «Reekviemi» plaati ümber lindistamas,» jutustas Einasto tõenäoliselt Eesti esimese CD-mängija lugu.

Peale eelmainitu kinkis tuntud astrofüüsik ülikoolile veel valiku raamatuid, ajakirju, teadustööga seotud käsikirjalist materjali, fotosid ning huvialadega seotud

esemeid, muu hulgas näiteks 1947. aastal Leningradi täikalt ostetud käekella.

Einasto teaduslik arhiiv saab edaspidi tänuväärselt uurimis- materjaliks astronoomidele, teadusloolastele ja teistele huvilistele. Tartu tähetorni renoveerimise järel saab Einasto materjalidega tutvuda seal avatavas muuseumis.

Foto: Mare Saag

Kooliaasta alguses avati stomatoloogiakliinikus uus kümne töökohaga prekliinilise õppe klass hambaarstiteaduse üliõpilastele. Üks töökoht simulatsiooniklassis ja kliinikus maksab minimaalselt 300 000 krooni. Õppeklassi kogumaksumus on ligi 3 miljonit krooni. Klassis on head õppetöö näitlikustamise võimalused – kaamera abil saab õppejõud demonstreerida eri tehnikaid, juureravi etappide edukuse kontrolliks on olemas digitaalne röntgendiagnostika seade. Raviprotseduure mannekeenidel tehakse kliiniku tingimustes. Fotol katsetab assistent Veiko Vengerfeldt tööasendeid.

Rektor kirjutas Cambridge'i ülikooli juubeli puhuks kirja tulevikku

17. septembril kirjutas rektor Alar Karis tervituskirja tulevikku seoses Cambridge'i ülikooli 800. aastapäeva tähistamisega.

Sajandeid maailma ülikoolide tipus olnud Cambridge valis kogu maailmast välja 800 inimest, teiste seas ligi 150 akadeemilise maailma esindajat, kellel rektor Alison Richard palus saata käsitsi kirjutatud lühiessee või visiooni tulevikust 100 aasta pärast. Eestist osutus ainsana valituks TÜ rektor Alar Karis.

Kellele kiri adresseerida, jäi kirjutaja enda otsustada. Karis kirjutas tervituse Tartu ülikooli tulevasele üliõpilasele, ent

kirja sisu jättis enda teada. Kirja kirjutades arutles rektor, kas 100 aasta pärast on Tartu ülikool alles. «Ma arvan, et 100 aasta pärast on ülikoolid rohkem läbi põimunud, aga üks Tartu ülikooli kaubamärk on ikka alles,» leidis ta.

Enamiku tulevikunägemusi kirjutasid Cambridge'i ülikooli juubeli puhuks Suurbritannia koolilapsed ning ülikooli enda õppurid ja töötajad.

Kõik kirjad talletatakse Cambridge'i ülikooli raamatukogus. 100 aasta pärast saab kirju tagasi nõutada spetsiaalsete sertifikaatide alusel, mis jäid praegu kirja autorite kätte.

Foto: Ove Maidla

Antiigiakadeemia viimased loengud

Oktoobrikuus saab veel kuulata viimaseid loenguid, mis peetakse TÜ kunstimuuseumi antiigiakadeemia ürituste raames.

5. oktoobril kell 16.15–17.15 kõneleb Janika Päll muusikast ja muusadest Vana-Kreekas.

12. oktoobril samal kellaajal saab kuulata, mida räägib Kadri Novikov elust kreeka romaanis.

19. oktoobril peab Jaanika Anderson loengu «Antiikskulptuur: miks koopia erineb originaalist».

Kõik loengud leiavad aset TÜ

peahoones asuvas kunstimuuseumis.

19. oktoobrini saab külastada ka interaktiivset näitust antiikmaailma igapäevaelust «*Carpe diem!* Naudi päeva!» Näitusel saab selga proovida antiikstiilis rõivaid ja jalavarje, pikutada lebatsitel, küsida Delphi oraaklilt vastuseid, katsetada kreeka tähetikus kirjutamist jpm.

Spetsiaalsetes arvutiprogrammides saab ehitada templit ning rännata ringi Vana-Kreeka aladel.

EESTI EUROOPA KÕRGHARIDUSRUUMIS

Tänavu möödub kümme aastat Bologna deklaratsiooni allkirjastamisest. See protsess on kaasa toonud ülemineku kaheastmelisele õppekavade süsteemile, ühtse diplomite ja kvalifikatsioonide tunnustamise, avardanud üliõpilaste mobiilsusvõimalusi jne.

Kuid kas saame praegu öelda, et Euroopa kõrgharidusruum on valmis? Kui hästi on Eesti edenenud? Konverents «Eesti Euroopa kõrgharidusruumis – kuidas edasi?» toimub 15. oktoobril Dorpati konverentsikeskuses.

Lisainfo: htm2009.e-uni.ee/.

Uus kvaliteedi hindamise süsteem peaks andma üliõpilasele suurema kindlustunde

2012. AASTA ALGUSEST RAKENDUV UUS ÜLERIIGILINE ÜLIKOO-
LIDE KVALITEEDIHINDAMISE SÜSTEEM PEAKS ANDMA TUDENGILE KINDLUSTUNDE, ET TEMA
ÕPPEKAVA ENNE LÕPETAMIST EI SULETA NING ET TA KOOLI LÕPPEDES N-Õ MÕMMIDEGA
DIPLOMIT EI SAA.

Sigrid Sõerunurk
sigrid.soerunurk@ut.ee

TÜ õppekvaliteedi peaspetsialisti Margit Raudsepa kinnitusel on üliõpilaste teadlikkus aastatega kasvanud.

«Tihti peale nad helistavad meile ja uurivad, et kas neid huvitav õppekava on akrediteeritud.»

Uue süsteemi rakendudes võib tudengikandidaat kindel olla, et kui ta asub kõrgkoolis õppima, on sel koolil õpetamise luba ning kooli lõpetades saab ta riiklikult tunnustatud diplomi, mis kehtib ka välisriikide kõrgkoolides.

Muutuse tingis Raudsepa sõnutsi kindlasti senine veidi absurde olukord, kus ühelt poolt oli koolidel suhteliselt vabad käed õppekavade avamiseks, kuid teisalt ei tunnustanud riik õppekava enne, kui see oli positiivselt akrediteeritud.

Akrediteerimine oli kooli jaoks vabatahtlik, st soovi korral võis ta lõpetajatele anda ka oma (n-õ mõmmidega) diplomeid. Akrediteerimisprotsess ise oli sanktsioneeriva maiguga, sest kui

õppekava ei akrediteeritud, tuli see sulgeda ja õppetöö lõpetada.

Eelmise aasta sügisel jõustunud ülikooliseaduse muudatused muutsid kvaliteedisüsteemi selliselt, et esmalt peavad kõik kõrgkoolid taotlema õigust õpetada mingis õppekavarühmas.

Õppekavarühma jaotuvad õppekavad teemade kaupa, näiteks keeled ja kultuurid, kunstid jne.

Eksperdid hindavad õppekavarühma kvaliteeti, ressursi ja jätkusuutlikkust.

Õiguse õpetada annab vabariigi valitsus kas tähtajatult või kui õppekavarühm vastab osaliselt nõuetele, siis 1–3 aastaks. Kui kõrgkool saab selle õiguse, järgnevad regulaarselt toimuvad kvaliteedihindamised.

Institutsionaalne akrediteerimine tähendab kõrgkooli tervikliku toimimise hindamist ning seda hakatakse korraldama iga seitsme aasta tagant.

Teiseks hakkavad eksperdid iga seitsme aasta tagant hindama ka õppekavarühmade kvaliteeti, ent erinevalt praegusest ei järgne sellele enam näiteks mõne õp-

pekava sulgemist, sest eelnevalt on kõrgkool saanud riigilt selles õppekavarühmas õpetamise loa. Koolid saavad pigem tagasisidet ja soovitusi puuduste kõrvaldamiseks.

Käesolevast aastast 2011. aasta lõpuni toimub nn üleminekuhindamine. Selle aja jooksul hindavad Eesti eksperdid (kuhu kuulub ka TÜ töötajaid) kõiki õppekavarühmi kõigis Eesti kõrgkoolides, kus õpet korraldatakse, ning annavad neile hinnangu.

Raudsepa sõnul hindavad eksperdid üht õppekavarühma eri kõrgkoolides korraga. Nii võib väheneda praegune erialade dubleerimine.

Võib ka juhtuda, et mõni kool tuleb üldse kinni panna või soovitatakse sellele ühinemist mõne teise kooliga. «See ongi mõeldud kõrgharidusmaastiku korrastamisena,» märkis Raudsepp uue süsteemi kohta.

Üleminekuhindamiste kohta leidub rohkem infot aadressil <http://siseveeb.ut.ee/603662>

Vendade Parikaste fotonäitus

Lossi tänava õppehoone esimesel korrusel, multimeedia- ning foto- ja videotalituse koridori seintel on avatud fotoarhiivi näitus legendaar-sete vendadest fotograafide Johannes ja Peeter Parikase loomingust.

Kui võtta märksõnadeks äsja iseseisvunud Eesti Vabariik ja fotograafia, on ühine nimetaja just vennad Johannes ja Peeter Parikas.

Fotograafidest vendade töö kaamera taga ja noores Eesti ühiskonnas oli tulevastele põlvadele väga tähtis.

Vennad Parikased viibisid kaamera ajaloo tähtsündmuste juures ning tänu neile saame aimu noore Eesti Vabariigi

inimestest, linnadest ja looduslikust miljööst.

Nii näiteks ripuvad näitusel muu hulgas fotod Tartu rahu lepingu allkirjastamisest ning president Konstantin Pätsi ja vabariigi valitsuse koosolekust Toompea lossi valges saalis 1930. aastatel.

Parikased jäädvustasid tolleaegseid võimukandjaid, kunstnikke, kirjanikke, näitlejaid.

Näitusel saab näha fotosid Lisl Lindaust, Jaan Koortist, Johannes Vares Barbarusest, Jaan Tõnissonist ja paljudest teistest tolleaegsetest suurkujudest.

Fotode juures olevad tekstid annavad ülevaate vendade elukaigust ja karjäärist.

Peeter ja Johannes Parikas 1918. aastal.

Foto: repro

TÜ üliõpilaskonna esimeheks sai Alo Lõoke

21. septembril toimunud Tartu ülikooli üliõpilasesinduse koosolekul valiti Alo Lõoke esimeheks kohal olnud 19 liikmest 14 poolthäälega.

Lõokese hinnangul on üliõpilasesinduse ülesanne kujundada Tartu ülikooli õpikeskkond arendavaks, loovaks ja nauditavaks ning mitte ainult Tartus, vaid ka teistes linnades asuvates kolledžites.

Üliõpilaskonna esimeheks motiveeris teda kandideerima soov panna TÜ üliõpilaskond

ühes hingama ning teha ülikooli kõigi osapooltega koostööd.

Lõoke on lõpetanud Tartu ülikooli majandusteaduskonna ja hetkel jätkab õpinguid TÜ haridusteaduskonnas koolikorralduse magistriõppes koolijuhimise harus.

Lõoke juhib Noore Õpetaja Huviklubi ning igapäevatoona arendab õpetajakoolituse valdkonda haridusteaduskonnas ja Pedagogicumis.

LAHTISTE USTE PÄEVAD KOOLIVAHEAJAL

Esmakordselt on tänavu Tartu ülikooli teaduskondades lahtiste uste päevad ka sügisel koolivaheajal.

26. oktoobril saab külastada loodus- ja tehnoloogia-, arsti-, matemaatika-informaatika- ja kehakultuuriteaduskonda.

27. oktoobril on ukсед lahti haridus-, sotsiaal-, õigus-, majandus-, usu- ja filosoofiateaduskonnas.

Täpsem ajakava ilmub peagi veebiaadressil www.ut.ee/sisseastumine.

Ahhaa sai nurgakivi

25. septembril, üle-euroopalisel teadlaste ööl sai teaduskeskus Ahhaa oma uue ja kauaoodatud maja nurgakivi.

Ahhaa hoone ehitus koos sinna kuuluva sisustuse ostmisega läheb kokku maksmaks 239,5 miljonit krooni, millest kolmandiku maksab EAS, kolmandiku riik ning kolmandiku Tartu linn. Teaduskeskuse hoone ehituse hind on 167,4 miljonit krooni.

Hoone peaks valmima 2010. aasta 31. detsembriks ning külastajatele avatama 2011. aasta kevadel.

Jätkub populaarteaduslike õhtute sari

Jätkub populaarteaduslike teetööde sarja «Huvitavat teadusest ja elust». Sügise esimene teetöö toimub 13. oktoobril kell 17.15. Enne kohalike omavalitsuste valimisi on seekord vaatluse all Eesti poliitilise kultuuriga seonduv. Teemal «Poliitiline kultuur Eesti Vabariigis» kõneleb TÜ rahvusvaheliste suhete lektor Rein Toomla.

Jätkub ka igasügisene esmakursustele suunatud üritus «Aja sisse minek». Muuseumi ekspositsioonisaalides antakse värsketele tudengitele ülevaade ülikooli ja üliõpilaskonna ajaloost ning silmapaistvamate teadussaavutustest Tartu ülikoolis. Toimumisajad: 2.

Rein Toomla.

Foto: Raivo Tasso / Maaleht / Scanpix

oktoobril kell 16 (keemia esmakursused), 5. oktoobril kell 12.30 (sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika eriala esmakursused), 8. oktoobril kell 16.15 (ajaloo ja arheoloogia eriala esmakursused).

Nõukogu valis professori ja nimetas kaks auliiget

Septembri istungil valis TÜ nõukogu inimese molekulaargeneetika professoriks Maris Laane. Laan omandas kõrghariduse Tartu Ülikoolis ning doktori kraadi Helsingi Ülikoolis. Alates 2004. aastast on tal ilmunud või vastu võetud 16 kategooriasse 1.1 kuuluvat teadusartiklit.

Laane senine uurimistöö on haaranud inimese geneetika ja genoomika eri tahke: genoomi ja haigusgeenide kaardistamist, populatsioonigeneetikat, mediti-

siinigeneetikat, genoomi evolutsiooni ja ülesehitust, võrdlevat genoomikat jne.

Nõukogu nimetas auliikmeteks kaks Tartu Ülikooli suuremat toetajat Kanadas viimastel aastatel: Erich Rannu ja Nadia Walter-Tschishewsky.

Erich Rannu on Toronto Tartu Ülikooli Fondi kaudu ülikoolile annetanud 280 000 Kanada dollarit (ligi 2,8 miljonit Eesti krooni), kusjuures fondi intressid (15 000 Kanada

dollarit) saadetakse igal aastal TÜ sihtasutusele stipendiumide maksmiseks.

TÜ sihtasutuse juurde on Nadia Walter-Tschishewsky asutanud kaks stipendiumifondi: 2007. aastal perekond von Tschishewsky mälestusfondi ja 2009. aastal omanimelise stipendiumifondi.

Kokku on dr Nadia Walter-Tschishewsky ülikoolile annetanud 125 350 Kanada dollarit (ligi 1,25 miljonit Eesti krooni).

Milleks on meile vaja ühiskondlikkust?

Mari Järve

Eesti Naisüliõpilaste Seltsi vilistlane

Akadeemiliste üliõpilaste organisatsioonide tegevuspõld on nii lai, et lausa raske on vastata küsimusele «Mida te seal üldse teete?». Alalõpmata jääb semester liiga lühikeseks, et kõiki häid ideid ellu viia. Kuid lähemalt uurides tekib küsimus: kas ja milleks on ühel üliõpilasteorganisatsioonil vaja ühiskondlikku tegevust?

Üliõpilasteorganisatsioonid koondavad suurt hulka haritud, mõtlemaid, peamiselt ühiskondlikult aktiivses eas noori inimesi, kuid ometi on lõviosa nende organisatsioonide tegevusest mõeldud omaenda liikmetele. Ühiskondliku suunaga ettevõtmisi – konverentse, seminare, heategevust – küll korraldatakse, kuid üsna juhuslikult ja lähtuvalt organisatsiooni liikmete huvist, mitte ühiskondlikust ideest või vajadusest.

End tudengiorganisatsioonide maailmast väljapoole asetades ei pruugi paljud üritused, mille korraldamine selles maailmas sees olles loomulikuna tundub, üldse nii mõttekatena paista. Võib tekkida küsimus: milline peaks akadeemiliste organisatsioonide tegevus olema? Ehk on Eesti ühiskonnal üliõpilasteorganisatsioonide aktiivsust

Foto: erakogu

vaja. Ja enesearendamine, mida akadeemilisest organiseerumisest üldiselt otsitakse, võiks toimuda mingis laiemas tähenduses ja kaalu omavas vormis.

Muidugi ei ole alati kerge leida sobivat ühiskondlikku väljundit. Sageli tuuakse siinkohal jutuks ka tudengiorganisatsioonide põhimõtteline apoliitilisus, mis ei luba kõigesse sekkuda. Kuid poliitiliste küsimuste üle arutamiseks ei pea tegema erakonnapoliitikat. Näiteks korraldas Eesti Naisüliõpilaste Selts koostöös TÜ eetikakeskusega 2007. aasta kevadtalvel projekti «Naiste saavutused ja takistused poliitika-reaalsuses» raames neli avalikku diskussiooniõhtut.

Kindlasti on üks suur ühiskondlik väljund heategevus, kuid

sellist ehk suuremgi kaaluga on avalike (st avatud kõigile, ka mitteorganiseerunud inimestele) konverentside ja seminaride korraldamine ühiskonnas aktuaalsetel teemadel.

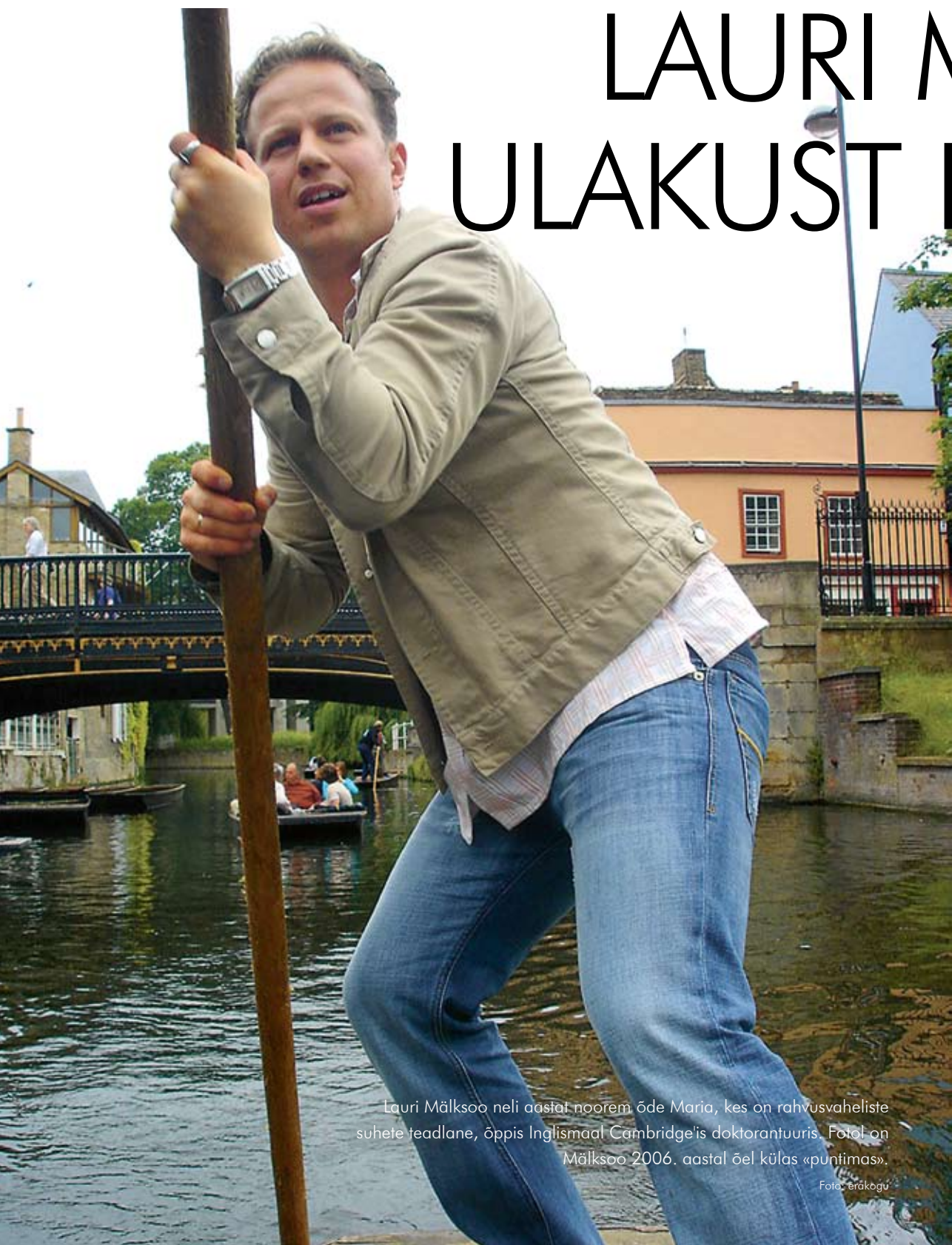
Eesti Naisüliõpilaste Selts on avalikult arutlenud näiteks prostitutsiooni, selle üle, kas rahvuslikkus liidab või lahutab, akadeemiliste organisatsioonide ringis on arutletud ka Eesti energiajulgeoleku ja Venemaa välispoliitika teemadel. Muidugi ei või ega saagi üliõpilasteorganisatsioonid pakkuda valmis vastuseid, kuid juba probleemide avalikkuse ette toomine ja nende üle diskussiooni tekitamine on edasimeinek.

Ajalooliselt on eesti üliõpilasteorganisatsioonid mänginud Eesti ühiskonnas olulist rolli. On võideldud eesti üliõpilaste omaksvõtmise, oma riigi ja rahvusliku enesemääramisõiguse, naistudengite tunnustamise ja eestluse säilimise eest paguluses.

Kaasaja ühiskonnas justkui puudub otsene vajadus millegi nii suure eest võidelda. Kuid otsimise ja edasipüüdlumiseta läheb kaduma suur osa vaimust. Ühiskonna valupunktide üle arutlemine, neile tähelepanu juhtimine ja seega ka nende lahendamisele kaasaaitamine võiks ja peaks olema üks akadeemiliste organisatsioonide põhieesmärke. (U)

LAURI M ULAKUST

Lauri Mälksoo neli aastat noorem õde Maria, kes on rahvusvaheliste suhete teadlane, õppis Inglismaal Cambridge'is doktorantuuris. Fotol on Mälksoo 2006. aastal öel külas «punftimas».

Foto: erakogu

MÄLKSOO VÕTAB KOMPLIMENDINA

Merilyn Merisalu

merilyn.merisalu@ut.ee

TÜrahvusvahelise ja Euroopa õiguse õpetooli juhatajat Lauri Mälksood iseloomustavad töökaaslased kui hea vaistuga meest, kelles on oma töö tegemisel hoogsat julgust ja ka segu paipoisist ja ulakusest.

Nii-õelda paipoisi-pool ilmneb vast selles, et oma ülesanded on Mälksoo alati korralikult ära teinud. Näitavad seda nii õppetooli juhataja positsioon ja õiguskantsleri nõuniku roll kui ka uurimistöödeks välja teenitud grandid. Viimatisel, poole miljoni euro suuruse Euroopa uuringute nõukogu maineka teadusgrandi pälvib mees veidi rohkem kui kuu aega tagasi ja seda seni ainsa eestlasena.

Tegemist on viie aasta pikkuse teadustööga, mille eesmärk on uurida, milline mõju on Vene Föderatsiooni üha mitteliberaalsemal valitsusel rahvusvahelise õiguse doktriinile ja selle kohaldamisele.

«Mõnes mõttes sobib see grant, mille ma sain, nagu rusikas silmaauku,» muigab Mälksoo ise, sest see annab lisapõhjuse, miks pärast kiiret reisimist ja õppimist

täis aega kuskile paigale jääda. On ta ju pärast Tartu Ülikoolis bakalaureuseõppe lõpetamist ennast järjepanu täiendanud nii USA-s, Saksamaal kui ka Jaapanis.

VÄIKE TULEB SUUREMAKS MÕELDA

Pikad välismaal viibimised on Mälksoo sõnul teadustöö tegemisest hoolimata pigem nagu meeldiv patareide laadimise aeg. «Saad kogu aeg uusi teadmisi ja kogemusi, aga ühel hetkel kaotab see natuke mõtte, sest kuskil on neid vaja ka rakendada,» on ta Eestis olemise üle rahul.

Pärast maailma suurlinnades elamist tunduvad Eesti ja Tartu küll väikesed, aga nipp olevat väljakutses kujundada oma tegevus selliseks, et väike olemise muljet ei jääks. «Rahvusvahelise õiguse ajaloo ja just selle baltisaksa ja Venemaa kontekstis uurimine võib siin palju paremini kulgeda kui näiteks Tokyos või New Yorgis,» toob Mälksoo välja.

Kuigi lisaks Tartule on tal tegemist ka pealinnas, sest Mälksoo on ka õiguskantsleri nõunik ja kuulub presidendi mõttekoja liikmete hulka, peab ta neist ameteist kindlasti tähtsamaks Tartu Ülikoolis töötamist.

«Mõttekoja liige on puhtalt auamet, me käime koos kord paari kuu jooksul. Ja õiguskantsleri nõunik olen umbes veerandi töökoha koormusega,» toob ta ülikoolis töötamise esiplaanile. Küll hindab ta kõrgelt võimalust olla seotud lisakohustuste kaudu rohkem praktikaga, akadeemilistel juristidel olevat vastasel korral oht oma õpetust üle teoretiseerida.

Inimesena ei usalda Mälksoo eriti neid õppejõude, kes ise pole suutnud midagi välja öelda või tõsisemalt teadust teha. Ta ei hakka salgama, et tema jaoks teeb töö ülikoolis atraktiivseks just võimalus õppetöö kõrvalt uurida ja kirjutada.

«Mu peres on olnud palju koolmeisterid ja õpetamine on kindlasti vajalik, aga ma arvan, et kui ülikoolis teadustöö tegemise võimalust ei oleks, siis ma tõenäoliselt ka siin ei oleks,» ütleb Mälksoo ja lisab, et praegu on õpetamise ja teadusettevõtteproportsioonid väga head.

Praeguseid tudengeid vaadates tundub Mälksoo, et nendeski on palju potentsiaali olla tulevikus tegijad. Küll nendib ta, et vahel on tunne, et paljudel noortel ei ole eesmärki, mille poole püüelda.

«Mulle meeldivad väga Jaapani kirjaniku Murakami raamatud. Tema kangelased on andekad ja huvitavad, aga samas ei tea nad tihti, mida tahavad ja nende elu on kergelt kaootiline ja juhuslik. Minu arvates iseloomustab see väga hästi praeguse ajastu vaimu,» toob ta võrdluseks.

NOORTEL ON ELU KEERULISEM

Mälksoo arvab, et ehk oli tema ülikooliaastatel lihtsam tulevikku vaadata. Riik oli äsja taastatud ning valdkondi, kus kompetentseid inimesi vaja, palju. Kolmandal kursusel saadeti suisa osale neist dekanati personaalsed kutsed minna justiitsministeeriumisse tööle.

Siis vastasid paljud kutsele ka eitavalt. Võimalusi, mida tegema hakata, oli ju palju ja võib-olla tundus advokaaditöö või ülikooli jäämine ministeeriumitööst ahvatlevam. Praeguste tudengite jaoks oleks selline asi võib-olla just unistuste situatsioon.

«Aga ega ma päris kindel ei ole, mida 20-aastased tegevalikult mõtlevad. Kuidas saavad 35-aastased seda teada? Ilmselt tuleb nendega hängida ja tsillida, praegu mul selleks aega ei ole, aga äkki siis järgmisel eluperioodil,» muigab Mälksoo.

Praegust aega nimetab mees ise tagasiandmise ja ka vastutuse võtmise ajaks. «Kui ma ütlen Euroopa uurimise nõukogus, et nüüd uurin viis aastat Venemaa arusaama rahvusvahelisest õigusest, siis ei saa ma ülejäämisel aastal öelda, et lähen välisministeeriumisse tööle või Lõuna-

Mälksoo käis ennast täiendamas ka Jaapanis, Tokyo ülikoolis. Keisri sünnipäeval jagati palee läheduses Jaapani lippe, millest ühe ka tema endale sai.

Foto: erakogu

Ameerikasse rändama,» toob Mälksoo näiteks saadud grandiga kaasnevad kohustused.

Enda sõnul on tal käsna kogemuste kogumine läbitud ja pilt olemasolevast selge. Nüüd on teada, millele ja kellele ennast pühendada. Õpetusi, kuidas elu elada, ta aga kellelegi teisele jagada ei taha.

«See on sügavalt individuaalne ja igaüks peab hakkama saama materjaliga, mis talle enda näol antud on. Peaasi on enda kallal tööd teha ja mitte oma vigadesse kinni jääda,» lausub Mälksoo.

1820-ndatel kaalus tollane TÜ õigusteaduskonna dekaan

Christoph Christian Dabelow eri faktoreid, mis teevad ühest ülikoolist institutsiooni, kus professoritel on rõõm uurida ja õpetada ning üliõpilastel rõõm õppida. Tema arvates ei taganud seda ei suur raha, head tehnilised võimalused ega võimu toetus. Hoopis vaimustus pidi andma parima tulemuse.

«Kõlab veidi romantiliselt, aga just samasugust romantikat näib leiduvat ka praegu Lauri hinges, kes on üks edukamaid Eesti õigusteadlasi,» kirjeldab Mälksood üks töökaaslane.

Seda kuuldes tunnistab mees ise, et eks mingi usk sellesse,

mida ta teeb, on olemas küll. Tema sõnul ei anta grante ja stipendiume ainult intelligentsuse, vaid ka säravate silmade eest. Tegelikult võiks olla elementaarne, et saad elus teha asju, mis meeldivad ja miks mitte neid juba vaimustusega teha.

«Eks see varieeru ka. Praegu lähen näiteks loengusse ja räägin seal järjest neli tundi – võib-olla särab mul silm selle peale umbes 75 protsendi ulatuses, aga on ka neid asju, mida ma tõesti naudivin,» jutustab Mälksoo.

Teaduse tegemist ja õpetustööd seab Mälksoo avalikkusega suheldes alati esiplaanile ja jätab muu rääkimata. «Muidugi on ka mul oma sise- ja eraelu, aga sellest mitte rääkimine on vast minu teadlik valik,» ütleb ta.

Kui näitlejatel ja lauljatel võib eraelu enda müümisel kasuks tulla, siis teadlasekarjääri puhul Mälksoo sama efekti ei näe. Pigem usub ta sellesse, et milline inimene on, võib tulla välja tema käitumisest ja tegudest lähtuvalt, alati pole vaja seda sõnadesse panna ja otse välja öelda.

JÄTAB ERAELU ENDA TEADA

«Muidugi, kui oled tudeng ja pead nagunii õppejõudu mitu tundi järjest kuulama, siis oleks huvitav teada, milline ta muul ajal on, aga minul on lihtsalt raske näha seda, kuidas õppejõudude isiklikust või eraelust teadmine võiks ühiskonda aidata edasi minna,» kehitab mees õlgu ja arvab, et see kitsaskoht, mis puudutab intervjuusid teadlastega, jääb alati alles.

Kuigi on olemas ka «huvitav» ekstsentriskust professoritüüp, peab Mälksoo siiski loomulikumaks, et õppejõult oodatakse eelkõige usaldusväärsust ja stabiilsust, et saaks tema õpetust üldse tõsiselt võtta. Kui ka inimene ei ole kogu aeg selline, siis on hea see roll endale vähemalt töö ajal võtta.

Pragmatismi, töökuse ja eneseteostuse tahte kõrval tuuakse Mälksod iseloomustades ometi ka välja tema ulakas pool. Olgu see siis vaba aja krutskilikkus või tööalane kartmatus võtta endale uurida teemasid, mida nii-öelda peavoolus heaks ei kiideta või vääriliseks ei peeta.

Ulakust võtab Mälksoo enda puhul siiski pigem komplimentina. «Ma arvan, et isegi minu öed, vanemad, vanad pruudid ja abikaasa võivad kinnitada, et ma oskan küll head muljet jätta, aga samas on kuskil minu sees ka olemas... Ma ei tea, kas just *bad guy*, aga et ma ei ole ka selline kuiv ja tubli teadlane, kes alati kõike reeglite järgi teeb,» muigab ta.

Detalle mees siiski ei paljasta ja tähendab hoopis kavalalt, et äkki tahab ta kunagi mälestusteraamatut kirjutada ja midagi tuleks kindlasti enda teada hoida. Praegu on need hästi populaarsed, ja seega tuleb teatud piirist üle minna, et suudaks teistega raamatupoodides konkureerida.

«Minu ülikooliaeg nii skandaalne ehk polnud, et seda Mihkel Raua omaga saaks võrrelda, aga praegu on vähemalt avalikult oma tööle keskendumine see tee, mille ma olen ise valinud,» võtab Mälksoo jutuotsad kokku. ①

LAURI MÄLKSOO

- Sündinud 28. jaanuaril 1975.
- 1998. aastal lõpetas TÜ õigusteaduskonna.
- 1999. aastal sai USA-s Georgetowni ülikoolis magistriraadi.
- Aastail 1999–2001 oli Eesti rahvusvahelise inimsusevastaste kuritegude uurimise komisjoni nõunik.
- 2002. aastal sai Berliini Humboldti ülikoolis õigusteaduse doktoriks *cum laude*.
- Alates 2002. aastast töötab osalise koormusega õiguskantsleri nõunikuna.
- Alates 2006. aastast on ta Eesti Vabariigi presidendi mõttekoja liige.
- 2007. aastal sai Eesti Teadusfondilt kaheaastase grandii Friedrich Martensi pärandi uurimiseks.
- 2009. aastal sai esimesena Eestis maineka Euroopa uuringute nõukogu viieaastase teadusgrandi Vene Föderatsiooni valitsuse mõju uurimiseks rahvusvahelise õiguse doktriinile.
- Tema peamised uurimisvaldkonnad on rahvusvaheline avalik õigus (rahvusvahelise õiguse ajalugu ja teooria, riik ja inimõigused) ning Euroopa Liidu õigus (EL-i põhiseaduslik leping, põhiõiguste kaitse EL-is).

Kirjanik Arvo Valton: kirjutamist ei ole võimalik õpetada

2009. AASTA VABADE KUNSTIDE PROFESSOR KIRJANIK ARVO VALTON (VALLIKIVI), KES ALUSTAS OMA TEISE JA VIIMASE SEMESTRIGA TARTU ÜLIKOOIS, KINNITAS, ET TEEB ÕPPEJÕUTÖÖD MISSIOONITUNDEST NING LOODAB, ET SUUDAB TUDENGITES OMA SUGURAHVASTE VASTU NATUKENE HUVI TEKITADA.

Kadri Inselberg

kadri.inselberg@ut.ee

Mis teemad ja miks valisite Tartu Ülikooli loengutes käsitlemiseks?

Inimene valib ikka seda, mida ta teab. Muidugi vahel on väga tore rääkida asjadest, mida ei tea, aga ma arvasin, et need on asjad, millega ma olen eluaeg tegeleenud, eriti viimasel ajal – see on siis kirjandus, film ja tõlge, eriti luuletõlge, ning soome-ugri kirjandus ja kultuurilugu. Selle kohta olen ma palju lugenud ja sellega viimastel aastatel intensiivselt tegeleenud. Arvan, et Eestis ei ole väga palju inimesi, kes sellest teaksid ja oleks tore, kui teataks rohkem.

Kui palju te olete pidanud oma loenguteks spetsiaalselt ette valmistama?

Ikka olen pidanud natukene mõtlema. Aga teisest küljest ongi

vabade kunstide professuuri idee selles, et inimene räägib oma elutööst ja -kogemusest. Nii et mu esimene loeng oligi enesetutvustus, kes ma olen ja mis ma teinud olen. Loengud tuleb ikkagi mingil määral üles ehitada, midagi tuleb läbi mõelda ja kirja panna.

Soomes-ugri kultuuriloos, mida ma ka Tallinna Ülikoolis loen, oli siis muidugi juba parem ettevalmistus.

Mida tahaksite vabade kunstide professorina üliõpilastele edasi anda?

Et olgem tolerantsem oma sugurahvaste vastu, kes elavad meist halvemas olukorras. Meie vastu on oldud kenad. Kui palju me oleme saanud näiteks soomlastelt enne oma vabanemisliikumist! Kuigi nende valitsus oli võibolla üks viimaseid, kes Eestit tunnustas, aga inimesed andsid meile väga palju.

Ja meie kohus on omakorda

toetada kehvas olukorras olevaid rahvaid.

Seda tahaksin natukene külvata noortes, kes tulevad mind kuulama. Alati on selline asi, et paned seemnekese mulda ja üksikud lähevad kasvama. Aga kui juba mõnel tekib huvi, siis olen seal midagi ära teinud.

Ega me saame ikka ainult oma lähieümbrust mõjutada, me ei saa palju teha.

Olete ametilt kirjanik. Kas oleksite saanud õpetada ka kirjanikuks saamist?

Ei, loomulikult mitte. Stsenaristikat ma õppisin viis aastat ja ma ei arva küll, et sellest nüüd midagi paremaks sain. Õpitakse raamatute järgi. Tutvutakse kogu selle kirjandusega, mis enne mind on olnud. Kui on tõesti sisemine sügav huvi, siis sa ju õpid terve elu. Õpid ka elust, kõigest õpid. See on märkamatu, mida me kõike peame kirjutamiseks õppima.

Teaduses on natuke teine asi, seal sa pead uurima. Aga kirjandus on niivõrd lai nähtus, et kogu elu ongi sinu objekt.

On teil soovitusi noortele, kes tahaksid kirjutada, aga ei julge või suuda kuidagi alustada?

Üks soovitus on see, et olge julged. Ärge tehke nii, nagu enne teid on tehtud, nii nagu te arvate, et peab tegema või nii, nagu on päris kirjandus. Lähtuge iseenda kogemusest. Ärge kartke, kui te olete iseäralikud. Ja ärge seda ka väga pingutatult meelega tehke.

Nii et lihtsalt tuleks olla see, kes sa oled, ja iseenast ka otsida. Eksperimenteerida kirjanduses. Otsida iseenast selle kaudu, mis sulle sobib, kuidas sind vastu võetakse, mis peale läheb. Mitte üldse kommertsimõttes.

Ei ole kerge maailma vallutada. Aga kui leidub inimesi, kes mõtlevad samamoodi, siis oletegi õnnestunud.

Milline mulje on teile jäänud praegusest Tartu Ülikoolist?

Mul on raske võrrelda, sest ma tean mingil määral nõukogudeaegset ülikooli, kus ta oli natuke andekama maiguga.

Kultuur on üldse vastupanuliikumine ja sellise maiguga oli ka Tartu Ülikool. Siis vahepeal, kui tulid vabamad ajad, oli Tartu Ülikool meie uue ärkamise ja vaimuvabanemise oluline koht.

Praegu ma ei oska midagi eriti öelda, sest see vabanemise tuhin ja ka sellise rahvusliku hinguse vabastamise aeg on mööda saanud. Aga see ei tähenda, et me ühist asja ei ajaks.

Töötate õppejõuna kahes ülikoolis, millised on tänapäeva üliõpilased?

Viimasel ajal on nad natuke laisaks muutunud. Kunagi, kui tuli see Eesti vabaduse aeg, siis oli kohe tähelepanдав, kuidas taheti õppida ja ennast teostada. Käis isegi väike rebimine, et kohtadele pääseda.

Nüüd on see läinud palju lihtsamaks, aga üldiselt on nad ikkagi väga meeldivad.

Juba see, et selliste valikainete vastu on huvi, teeb seest soojaks. Neilt ei olegi mõtet nõuda väga sügavaid teadmisi, las nad pigem tutvuvad olukorraga. Nagu lapsed õpivad muusikat – neist ei tule kunagi suuri muusikuid, aga nad ikka armastavad seda. See ongi minu missioon.

Mida õppejõutöö teie jaoks tähendab?

Ma tean seda ikka puhtal kujul missioonitundest. Rahalises mõttes ei paku see ju midagi. Aga muidugi see ka distsiplineerib ennast, paneb neid asju uuesti uurima.

Võibolla peaks seda isegi rohkem tegema, võibolla askeldan natuke liiga vana rasva peal. Sest ega ma ju ei saa eeldada, et ma tean soome-ugri kirjandust lõpuni kõike. Tahaks ikka ise veel rohkem teada.

Aga ma olen tõesti 37 raamatut tõlkinud ja luulest on päris hea ülevaade. Ja ka stiilidest.

Millega praegu veel tegelete?

Ma panen kokku oma kogutud teoseid, 17. köide on praegu koostamisel. Neid tuleb kokku

ARVO VALTON (VALLIKIVI)

- Sündinud 14. detsembril 1935. aastal.
- Kahekordse kõrgharidusega – lõpetanud 1959. aastal Tallinna Polütehnilise Instituudi mäeinsenerina ja 1967. aastal üleliidulise kinoinstituudi filmidramaturgina.
- 1992–1995 riigikogu saadik
- Alates 1998 soome-ugri kirjanike assotsiatsiooni president.
- Loeb Tallinna Ülikoolis valikainet soome-ugri kirjandusest ja kultuurist.
- Kirjutanud romaane, novelle, luuletusi, kunstmuinasjutte, filmistenaariume, näidendeid ja libretosid, tõlkinud soome-ugri rahvaste, vene, bulgaaria, poola ja ungari kirjandust.
- Pälvinud ka palju autasusid, kahel korral saanud Friedebert Tuglase novelliauhinna ja on muu hulgas Prantsuse kunstide ja kirjanduse ordeni (*Ordre des Arts et des Lettres*) rüütel (*chevalier*).

umbes 24. Lõpetasin ajaloolise romaani Novgorodist. Siis tõlgin soome-ugri asju, niipalju kui neid avaldada saab. Kirjutan Tea entsüklopeediale soome-ugri kirjanikest ja kirjanduse kohta artikleid. Piisavalt palju selle vanuse kohta. Tore on olla tegevuses. ☺

Pilleke Laarmann on rahul vabakutselise eurotõlgi tööga.

Foto: erakogu

«Põrand on teie»

EUROTÕLGID VISKAVAD OMAVAHEL IKKA NALJA, ET NN KOHUSTUSLIKUD APSUD TULEB KÕIGIL OMAL NAHAL ÄRA KOGEDA, NÄITEKS INGLISKEELSET VÄLJENDIT SÕNAANDMISE KOHTA «THE FLOOR IS YOURS» TÕLGITAKSE IKKA AEG-AJALT «PÕRAND ON TEIE».

Sigrid Söerunurk
sigrid.soerunurk@ut.ee

Tartu Ülikooli inglise keele ja kirjanduse eriala 1989. aastal lõpetanud ning hiljem ka konverentstõlgi magistriõppe läbinud Pilleke Laarmann (42) naerab, et selliste üldtuntud standardväljendite puhul juhtub ikka apsakaid. Enamik tõlkealaseid põnevaid ja naljakaid

lugusid ongi seotud suuremate või väiksemate tõlkevigadega.

Nüüdseks on juba legendiks muutunud juhtum, kui viie aasta eest kostis Euroopa parlamendi istungil osalejate klappidest korraga vaikus, kui Mart Laar oli just oma sõnavõtus kasutanud sõna «rehepapulus».

Isiklik piinlik-naljakas lugu on Pillekesel ka, see toimus tõlke harjutamise ajal. Nimelt õpib ta

praegu prantsuse keelt, et lisada see enda teiseks töökeeleks. Sellega seoses harjutavad nad keeletunnis vahel ise tõlkimist, nii et keelt emakeelena kõnelev kolleeg peab kõne ja harjutaja tõlgib selle oma emakeelde.

«Prantslasest kolleeg pidas mulle kõne, mis käsitles Iisraeli-Palestiina suhteid ja nimetas muu hulgas ka kuuepäevast sõda, prantsuse keeles *la guerre de six*

jour. Kuna mu prantsuse keel pole veel suurem asi, siis tundus, et tegu on Sižuuri-nimelise kohaga ja nii ma siis ütlesingi Sižuuri sõda,» jutustab Pilleke.

Muidugi ei koosne Euroopa Liidu institutsioonide juures töötava tõlkija argipäev naljakatest apsidest.

VABAKUTSELISE ELU

Kõige raskem on tõlkimise juures osata end ümbritsevast täiesti välja lülitada ja keskenduda. «Parem oleks, kui ei näeks ka kolleege, kellega koos kabiinis oled. Kohe, kui mõte millelegi kõrvalisele hüppab, võib sõna ja mõttejärg käest kaduda.»

Ent samas saab Pillekese sõnutsi sellisest tööst alati tõsise adrenaliinisüsti. Ja *last, but not least*, ka palk on küllalt tänuväärne.

Laarmann töötab ELi institutsioonide juures vabakutselisenä. «Mulle vabakutselise töö sobib, see annab suure vabaduse ise otsustada, millal ja kui palju töötada.»

Otsuse pahupool koosneb teatavast hulgast paranoiaist, et kas tõlk saab niipalju tööpäevi kui tahab, kas ta on küllalt hea, ega

keegi tema kvaliteedis ei kahtle jne. «Nii et natuur peaks olema tugev.»

Teine vabakutselise tegevusega kaasnev ebamugavus on pidev reisimine. Kuna Pillekese kodu on hetkel Kölnis, sest seal on pärit ta elukaaslane, sõidab eestlanna iga nädal kaks tundi rongiga Brüsselisse, Strasbourgis sessiooni nädalal 3,5 tundi Strasbourgis.

Ometi on reisimist tunduvalt vähem, kui tema eurotõlgiks oleku esimestel aastatel, mil ta elas rohkem Eestis. «Siis muutus reisimine väga tüütuks.» Kui lennuk hilisõhtul Tallinnas maandus, seisis tal ees veel kahetunnine bussi- või autosõit sünnilinnas Pärnusse. Ja lõputust hotellides elamisest saab ka ükskord villand. «Mul on juba saanud.»

PÕNEV LINN TARTU

Noorena erialavalikus Pilleke ei kahelnud, keeled olid talle kerged. Keskkoolis omandas ta Pärnu 1. keskkoolis (nüüdses Pärnu Ühisgümnaasium) inglise keele süvaõppega klassis. Ja noore inimesena tundus Tartu ainuvõimaliku õppimise linnana Eestis, kuigi ta proovis sisse saada ka Peterburi ülikooli skandinavistika erialale.

«Tagantjärele mõtlen, et ainult 18-aastane äärmiselt enesekindel inimene võis üldse arvata, et sellise koolis omandatud vene keelega (luuletused pähe jne), oleks olnud üldse reaalselt anssi läbi lüüa.» Kusjuures konkurss oli Peterburi ülikoolis kõigil erialadel 10–20 inimest kohale.

Ent ta ei kurvastanud toona väga, et välja jäi, sest Tartugi tundus huvitav. Taaskord tagantjärele

mõtiskledes on ju Tartu Ülikool otseselt seotud tema karjääriga ning sellest tulenevalt ka elukohaja -stiili muutusega.

«Olin juba põhikooli lõpust alates Tartus vahetevahel sõpradel külas käinud ja see linn tundus mulle akadeemiline, põnev, täis tarku ja intelligentseid inimesi. Mäletan, et Tartu õhkkond erines mu tolaaegsel hinnangul tohutult Pärnu õhkkonnast.»

Tudengina oli Pilleke laisk ja ülikool oli suuresti lapsepõlve pikendus, tunnistas ta otsesõnu. Nii sisustas ta oma vaba aja peamiselt igasuguste pidude ja väljasõitudega. Kuna sõpru leidis ka bioloogia-geograafia teaduskonnas, külastas ta neid vahel isegi välipraktikumides.

Väga põnev oli ka suhelda tollaste muusikutega, ansambel Pantokraator oli siis Tartus päris tuntud. Kohustuslik sündmus oli Tartu Muusikapäevad. Muusikapäevadele järgnev muusikute klubi oli koht, kuhu pidi ilmtingimata minema.

«Mis puutub enese täiendamisse väljaspool ülikooli, siis kavatsused olid mul küll head, aga laiskus tuli alati vahele, igal aastal registreerisin end keeltekooli prantsuse keelde, aga enamasti jäid õpingud pärast paari esimest nädalat soiku, sest nii palju muid noore inimese asju oli teha ...»

LINNALEGENDID

Praegusel eurotõlgil on eredalt meele igasugised Tartusse tulekud. Tartus tuli sügis hoopis teistmoodi kui mujal. «Mulle meeldis varasügisene ilus ilm ja kõik need noored inimesed

**VÄRVIKATE
ÕPPEJÕUDUDEGA
SEONDUS KA HULK
LINNALEGENDE.
NÄITEKS ET HEA HINDE
SAAMISEKS PEAB
TUDENGINEIUL SELJAS
OLEMA HELESININE KLEIT
VÕI MUST SEELIK JA
VALGE PLUUS.**

linnas.» Aasta 2000, kui Pilleke tuli taas Tartusse konverentsitöle magistriõppesse, tundub talle siia maani üks parimaid viimasest ajast.

«See oli nagu tõeline tagasi-pöördumine lapsepõlve, küpsema inimesena tagasi kooli tulla oli nii meeldiv. Fantastiline emotsioon! Linn on täis noori, elu alustavaid inimesi ja mina pisut küpsema natuurina taas täieõiguslik üliõpilane,» meenutab ta heldimusega.

Oma õppejõududest tõstab Pilleke esile eelkõige Eduard Väärit ja Tõnu Luike. «Sest nad olid mõlemad väga markantsed natuurid, tuntud oma ranguse ja ekstsentrilisuse poolest,» põhjendab ta.

Nende õppejõududega seondus ka hulk linnalegende. Näiteks et hea hinde saamiseks peab tudengineiul seljas olema helesinine kleit või must seelik ja valge pluus.

Ükskord oli Pilleke Eduard Vääri eksamile minekuks kõik sinised riided hankinud – kleit, sukkpüksid ja kingad. Ja muidugi ka kolm ööd-päeva õppinud, sest tema rangus oli tuntud. «Nüüd tundub küll üsna naeruväärne see linnalegendi järgi riietumine, aga tol ajal võtsin seda väga tõsiselt,» naerab Pilleke.

Sinistele riiete, pidudele ja muusikutele vaatamata, või ehk just osaltki nende tõttu on Pilleke veendumusel, et ka nüüd, mil maailm on avatud ja noortel on võimalused omandada haridust, kus iganes nad soovivad, peaks iga eestlane, kes soovib olla haritud eestlane, vähemalt osa oma õpinguteajast veetma Tartus. ①

Maailm mudeli abil

KUIDAS PLANEERIDA POSTIVEDAMISE RINGID NII, ET NEED VÕTAKSID KÕIGE VÄHEM AEGA JA OLEKSID KÕIGE LÜHEMAD? MILLISED VÄLISRIIKIDE TURISTID KÄIVAD EESTIS, KUS KOHAS JA KAS SELLES ON MINGI SEADUSPÄRASUS? MILLISED MAAKASUTUSE MUUTUSED ON TOIMUNUD EESTIS? NEED ON VAID MÕNED KÜSIMUSED, MILLELE OTSITAKSE VASTUSEID GEOINFOSÜSTEEMIDE ABIL.

Aiija Sakova

aiija.sakova@ut.ee

Kui varem oli geograafi üheks peamiseks töövahendiks paberkaart, siis nüüd on kaardid üle kolinud arvutitesse. Digitaalsed kaardid omakorda on geoinfosüsteemide (GIS) üheks peamiseks alusmaterjaliks, muutes GISi geoinformaatiku peamiseks töövahendiks.

Internetis levivad digitaalsed kaardid ja nende peale ehitatud rakendused on muutunud väga populaarseks ka tavainimeste seas.

Veelgi enam, GISi lahendused on geograafiadoktorandi Erki Saluveeri sõnul muutunud meie igapäevaelu loomulikuks osaks. Nii võib hommikul tööle sõites kasutada GPS-seadet, mis juhatab meid eemale ummikutest, kus peale auto asukoha määramise toimub reaajas ka kõikide teelõikude liikluskoormuse hindamine ning kõige kiirema tee arvutus.

«Või kui pargime autot mobiilselt, siis määratakse asukoha järgi, mis linnas see toimub. Kui helistame hädaabinumbri, siis saab päästeteenistus meie ligikaudse asukoha mobiilpositsioneerimise teel. Postikullerite päeva teekonna määrab geoinfosüsteem. Internetis või mobiilis saame iga hetk otsida aadresse ja teekondi punktist A punkti B, kasutades selleks veebikaarti ja selle taga peituvat kaardisüsteemi ja aadressandmebaasi,» nendib Saluveer.

NÄITLIK MODELLEERIMINE

Põhimõtteliselt saab geoinfosüsteeme geograafiadoktorandi ja geoinformaatika spetsialisti Edgar Sepa sõnutsi kasutada igal pool, kus on tegemist ruumiandmetega, sest kõige üldlevinuma definitsiooni kohaselt ongi GIS ruumiandmete kogumiseks, salvestamiseks, analüüsimiseks, haldamiseks ning esitlemiseks mõeldud süsteem.

GISis on Sepa sõnul kokku

Geograafiadoktorant Margus Tiru analüüsib oma doktoritöö jaoks välismaalaste Eestikülastusi, täpsemalt seda, millised pildil on juhuslikud välismaalased Tallinnas 4. oktoobril 2008.

pandud väga erinevad funktsionaalsused, ent kõige aluseks on ruumandmete andmebaas, kus hoitakse andmeid või registreid (looduskaitsealad, maakataster, kommunikatsioonivõrgud, digitaalsed kaardid jne).

«Vajadus andmete järele tekib siis, kui on vaja lahendada mingit küsimust või probleemi. Harva juhtub, et kõigepealt on olemas andmed ja siis hakatakse neile rakendust leidma, kuigi olemasolevatele andmebaasidele uute rakenduste lisandumine on ka üsna tavaline,» selgitab Sepp.

Seega lisanduvad GISile pidevalt uued funktsioonid, et andmetega opereerida.

PRAKTILISED RAKENDUSED

«On selge, et teadlaste püstitatud ülesannete spekter võib olla väga lai ja keerukas ning standardsete GISi vahenditega ei tulda toime. On vaja programmeerimisoskust, et ise vajalikud moodulid juurde programmeerida. GIS on seega asendamatu töövahend,» ütleb Sepp.

GIS võimaldab tema sõnul uurida ja analüüsida reaalsel

maailma mudeli abil, mis on palju odavam või otstarbekam ning sageli ka ainuvõimalik.

«Seda võiks illustreerida ülejutusosalade modelleerimine. Me teame, et 2005. aasta jaanuaris oli Pärnus suur üleujutus, mis tõi kaasa palju kahju. Soovides aga näiteks teada, mis juhtuks Tartus siis, kui Emajõe veetase peaks tõusma 10 meetrit (mis tegelikult ei ole muidugi võimalik), siis ainus võimalik ja mõistlik lahendus on modelleerida seda GISi ja reljefimudelit kasutades,» selgitab Sepp.

kohti külastatakse korduvalt. Sellel satelliit-

Sepp ise on kasutanud GISi koolivõrgu planeerimisel. «Olen leidnud õpilaste kaugust koolist ja analüüsinud teeninduspiirkondadega kaetust ning toonud välja probleemseid kohti, kus õpilastel on liiga pikk koolitee või kus on vähe koolikohti.»

Samuti on ta kasutanud GISi abi satelliitpiltide klassifitseerimisel. «Analüüsisin taimkatte kaarte ja muutusi nendes eri ajahetkedel ning tegin selle põhjal prognoose, mis juhtub samade trendide jätkumisel tulevikus,» selgitab ta.

«Veel olen GISiga modelleerinud maakasutuse muutusi, sobivuskaarte ning kvantitatiivseid andmeid kasutades olen koostanud kaardid maakasutusest Rõuge Tõugjärve ümbruses eri ajahetkedel minevikus,» lisab Sepp.

Margus Tiru, kes on samuti geograafiadoktorant, analüüsib praegu näiteks Eestit külastavate välismaalaste kohalojaalsust ehk seda, kus käivad need välismaalased, kes on Eestisse sattunud kaks või rohkem korda.

Erki Saluveeri doktoritöö laiem uurimisteema on inimeste liikumisvoogude meetodika väljatöötamine ja tulemuste hindamine, kasutades selleks passiivseid mobiilpositsioneerimise andmeid.

UUS ÕPPESERVER

Käesoleva aasta suvest on geograafia osakonnas Eesti Infotehnoloogia SA Tiigriülikooli programmi toel alustanud tööd uus õppeotstarbeline laboratoorium-server.

See peaks geoinformaatika ja kartograafia professori Tõnu Oja sõnul oluliselt parandama tudengite võimalusi õppida, praktiseerida ning arendada tänapäevaseid veebipõhiseid geoinfosüsteeme ning ühendada neid n-ö uue meediumi ehk Web 2.0 rakendustega.

«Ülikooli senised võimalused tudengitele arenduskeskkonna pakkumisel piirduvad üldiselt lihtsamate veebimajutuse kontodega. Kasutaja, kes soovib installeerida ise mõnda tarkvara või ümber konfigurida

mõnda programmi vastavalt enda projekti vajadustele, peab selleks ise serveri püsti panema või ostma virtuaalserveri teenust kommertspakkujatelt,» selgitab Oja serveri soetamise tagamaid.

Selline piirang on tema sõnul aga sageli barjääriks, kus tudengitel kaob liigsete raskuste tõttu huvi arendada kompleksseid veebiteenuseid.

Tiru sõnul on tema tehtava uurimistöö puhul andmemahtude ja keerukate päringute ressursivajadus nii suur, et see sisuliselt välistab lauaarvuti kasutamise.

Selleks, et ta ülepea saaks teha oma teadustööd, on tööserverites vaja teha vajalikud päringud edukalt ja kiiresti.

«Selleks peame oskama üsna põhjalikult optimeerida, täiendada ja ka arendada serveripõhiseid andmebaase ja geoinfosüsteeme. Uus õppeserver pakub selleks võimalusi,» lisab ta.

Ehkki õppeserver on mõeldud eeskätt ökoloogia ja maateaduste instituudi üliõpilaste jaoks, on Oja sõnul oodatud GISi katsetama ka teised asjast huvitatud kraadiõppurid nii TÜ-st kui ka teistest ülikoolidest.

«Peale õppe- ja teadustöö võimaluste parandamise on üks eesmärk veel ka geograafia osakonnas loodud andmekihtide ja näidiste kättesaadavaks tegemine avalikult kasutatava veebikaarditeenusena,» lisab Oja.

Esimesed teenused muutuvad katsetamiseks avalikuks juba oktoobris.

Lähemat teavet saab aadressilt <http://gisweb.ut.ee>.

Simon Blackburn otsib ühete tõde

Tartu filosoofiatudengeid iseloomustab Blackburn kui kaasaegseid, harituid ja väga hea käitumisega noori. Liigses viisakuses näeb ta aga ohtu, sest filosoofia nõuab ka teravaid küsimusi õppejõududele.

Foto: Andres Tennus

SEPTEMBRIKUUS ANDIS CAMBRIDGE'I JA NORTH CAROLINA ÜLIKOOLI FILOSOOFIAPROFESSOR SIMON BLACKBURN, KES ON TÄNU OMA POOLPOPULARISEERIVATELE RAAMATUTELE VIIMASTEL AASTATEL LAIALT TUNNUKS SAANUD, TARTU ÜLIKOOLIS LOENGUID GOTTLÖB FREGE TEOREETILISE FILOSOOFIA LOENGUTE SARJAS.

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Millised oleks paari lausega kokku võttes teie loengukava «Mõistus ja esitus» juhtmõtted?

Mulle pakub väga huvi viis, kuidas filosoofid kaasaegsetes dialoogides

tõde otsivad. Mõnikord kutsutakse seda pragmatismiks, mida seostatakse Richard Rorty'ga, kes oli minu vaadete tõele ja esitusele vastane. Minu arvates oli vale näha keelt kui faktide esitajat. Samas tahab üks tema järgijatest, Robert Brandom, taastada hoopis keele esitusviisi.

Näiteks mõeldes fundamentaalsetele asjadele, mida me sellega teeme: segame vahele, muudame inimeste meelt, mõjutame ja suuname käitumist, kritiseerime üksteist. Need on asjad, mida pragmatistid tavaliselt ei rõhuta. Brandomi projekti juures on huvitav see, et ta üritab

pragmatistide juttu ühendada esitusviiside analüüsiga. Ma ei arva, et ta selles just väga edukas on, aga minu loengud rääkisidki tema ettevõtmisest ja sellest, kas selles ka edu on.

Paljusid teie filosoofilisi seisukohti nimetatakse uus-hume'ilikeks. Kuidas on lood ajalooliste ja kaasaegsete filosoofide mõtete kasutamise teie enda töös?

Ma olen ilma häbenemata ajaloo poolel. Ma usun, et me peame nägema pilti minevikust, vastasel juhul oleme lihtsalt määratud kordama nende tehtud vigu või leiutama nende tehtud jalgrattaid. Kui ka kaasaegses teoorias alustada kohe Wittgensteini või Keynes'iga ning Hume ja Kant tähelepanuta jätta, siis jääb väga paljust ilma.

Muidugi on väga lihtne uskuda, et see, kuidas me praegu üldiselt mõtleme, on ainus ja õige viis, aga ajaloolistelt kirjutajatelt on meil palju õppida. Kuulus 20. sajandi filosoof Collingwood ütles isegi, et absoluutselt kõik on seotud ajalooaga. Sest filosoofilisi eeldusi ei saavat üldse vaadata omas ajas, vaid ainult tagantjärele. Ma loodan, et selle koha peal ta eksis, sest mina usun nii filosoofiasse kui ka ajaloosse.

Mil määral ja kuidas täpselt siis ajalugu otseselt teie töös rolli mängib?

Siin tuleb teha vahet ajaloost mõjutatud analüütilise filosoofia ja ideede ajaloo vahel. Ideede ajalugu on minu jaoks segu arhiividest, mõjutustest, kirjutaja

vaatamisest tema enda ajastu ja oponentide kontekstis. Mind see väga ei huvita. Mind huvitab see filosoofia, mida ta on kirja pannud, aga mitte detailid selle kohta, miks ta seda kirjutas. Nii et ajaloolane kui selline ma küll pole.

Ja milline on täpselt Hume'i mõju teile?

David Hume on kahtlemata suurepärase empiirik. Ma õppisin juba oma kooliajal mõtlema temast kui materialistist, filosoofist, kes tahab inimloomuse ja ülejäänud looduse ühendada. Ja näha, kuidas meie mõistus töötab, võrreldes loomade omaga. Loomadel on ju omandatud harjumused ja nad õpivad kogemustest nagu meiega.

18. sajandil oli selline mõtlemine täiesti radikaalne, sest juba alates Aristotelese aegadest nähti inimesi kas kui Jumala lapsi – peaaegu ingleid ja seetõttu loomadest täiesti erinevad – või kui lihtsalt mõistusest ajendatuid. Ka see mõistus oli müstilist sorti Jumalalt saadud and.

Selle erinevuse tegi Hume aga loomulikult maatasa ja tõi välja palju põhjuseid, miks me oleme loomadega sarnased. Nii et ma arvan, et ta oli väga darwinistlik filosoof juba enne Darwini enda aega.

Oma kodulehel, Pyke'i albumis, kirjutate te, et filosoofia uurib suuri kategooriaid, milles me maailmast mõtleme. Samas ütlesite kohe, et filosoofial pole piire ega kindlat tehnikate nimekirja. Kas sama kehtib ka arusaama kohta, milline on

üldse hea filosoofia?

See on keeruline teema. Oskused ja omadused, mida on vaja, et olla näiteks väga hea loogik, on hoopis teised sellest komplektist, mida vajab näiteks hea eetik. Head kirjutised eetikast võivad eeldada, et kirjutaja oskaks mingis mõttes olla ka kirjanoduskriitik. Eetik võiks olla tundlik ja fantaasiarikas, samas kui loogikul ei pruugi nendest omadustest mingit kasu olla. Tema peaks pigem õppima matemaatika eri vorme.

Analüütiline filosoof Rudolf Carnap kritiseeris näiteks Heideggeri, et tal on eksiarvamus keele loogilise kohtlemise mõistmises.

Jah, Heidegger on üks kõige mitmekülgsemaid filosoofe üldse. Tema on see kivi, mille jalalt lähevad lahku analüütiline ja fenomenoloogiline traditsioon. Ma ei saa öelda, et kõik, mida ta ütles, oli jama, aga tema raamatutest on raske leida midagi, mis oleks minu jaoks filosoofiliselt huvitav.

Kuigi ma tunnistan, et Heidegger ei olnud lootusetu juhtum, arvan ma ikkagi, et ta oli väga ülehinnatud. Ja see oli kohati ta enda teha, sest tal oli väga aukartustäratav isiksus. Ta võis vabalt öelda, et kui talle ei meeldi Wittgenstein, ei tohi Wittgenstein ka tema õpilastele meeldida või muidu.

Nii et ka Wittgenstein polnud hea filosoof?

Ma ei usu, et ta kombes ja käitumine oli oma õpilastega just kõige parem. Ma arvan, et ta mõjus

inimestele üsna hirmuäratavalt. Aga samas annab Wittgenstein meile väga huvitavaid filosoofilisi mõttelõngu. Heideggeri juures ei ole ma seda veel leidnud. Ma ei mõtle temast küll väga halvasti, aga ma arvan, et kirjutas võimalkult segaselt üsna rämpsus.

Kas poleks siis olnud parem kirjutada nii, et lugejad teda mõistaksid?

Heidegger isegi ütles, et filosoofia jaoks on enesetapp olla arusaadav. Ma ei tea, miks, aga võib-olla on see seotud tema teoloogikoolitusega. Teoloogias on ju neid kombeid, mis ütlevad, et sa pead peituma sõnade ja müstilise taha. Äkki ta uskus, et kui ta kirjutab sellises keeles, mida keegi ei valda, ongi tal inimestele just selline mõju, nagu ta ise tahab. Ta tahtis olla eriline.

Milliseid filosoofe te üldse teistest seast esile tõstaksite?

Mulle ei meeldi kedagi teistest paremaks nimetada. Filosoofid, keda mäletatakse, on järelkult millegagi hakkama saanud. Platonil läks väga hästi, ta ergutas kreeklaste meeli tegelema õigluse, eetika ja dogmadega. Talle järgnevad tuntud nimed tegid samuti midagi hästi.

Aristoteles oli suurepärase esimene suur loogik ja ta ütles selle kohta väga palju. Aga ta ei teinud läbi sama arengut nagu Frege. Kumb siis neist suurem on? Ma arvan, et me saame öelda ainult seda, et nad tegelesid eri aegadel eri probleemidega. Leibnitz, Spinoza, Hume, Kant.

Viimase sajandi filosoofidest

tooksin ma ikkagi välja Wittgensteini. Ta oli uskumatult läbinägelik ja kirjutas peaaegu hüpnootiliselt jõuga. Kui tema teoseid lugeda, siis võib sealt minu arvates alati leida midagi olulist.

Mis teeb üldse filosoofist filosoofi, mis teda teistest inimestest eristab?

Mingite kindlate teemade ja küsimuste vastu tuleb üles näidata suurt huvi ja muret. Need kõik on üsna olemusliku sisuga küsimused meid ümbritseva ja meie peas toimuva kohta. Vanimad sellised küsimused püstitasid Thales ja Parmenides, kes küsisid küsimusi nelja elemendi kohta – mis need täpselt on ja mitu neid ikka on.

Kui sa oled filosoof, peavad need küsimused sind tõesti intrigeerima ja tõsiselt muretsema panema. Vastasel juhul keerad ühel hetkel lihtsalt neile selja ja hakkad midagi muud tegema. Vastuseid aga nii ei tule.

Kirjutasite oma Oxfordi filosoofiasõnastikus, et kui küsida ühe probleemi kohta tosinalt filosoofilt lahendust, tuleb neid hoopis 13. Kas filosoofid ei otsigi siis ühte õiget tõe?

Ma arvan, et otsivad küll. Seda on lihtsalt vahel väga raske leida. Trikk on selles, et kui sa oled enda jaoks õige vastuse leidnud, tuleb küsida lisaküsimusi, mida teised sinult küsivad ja neile omakorda vastused leida. Siis saad oma tõe palju edukamalt kaitsta. Kui sul on palju erinevaid vastuseid, viib see vestlust edasi. Tegelikult on kogu eesmärk aga just ühe tõe poole jõuda.

Olete kirjutanud mitmeid raamatuid ka nii-öelda tavainimestele. Mis teid selleks on ajendanud?

Ma olen selle teemaga ettevaatlik. Ma ei tahaks öelda, et need on populariseerivad raamatud. Mitte igatahes selles mõttes, et nurki lõigates asju lihtsamaks teha.

Ma proovin inimesi tuua probleemideni, mitte vastupidi. Nii et minu jaoks on need raamatud pigem hariduslikud kui populariseerivad.

Paljud noored ja ka teiste kultuuride esindajad on tänu neile raamatutele leidnud tee filosoofia juurde, nii et ma ei pea häbene-ma, et kulutan oma aega sellisele tegevusele. Raamatud jõuavad teadusajakirjade artiklitega võrreldes suurema hulga lugejateni ja see annab mulle kui kirjutajale väga palju.

Aga see on raske ja ohtlik töö, sest kui sa lased ennast lõdvaks ning hakkad nurki maha lõikama ja puust ette punaseks tegema, kaotad oma lugejad.

Milliseid väljakutseid te oma filosoofikarjääris veel lähiajal näete?

Ma tahaksin välja anda raamatu pragmatismist ja esitusest. Need on asjad, millest ma pean praegu loenguid. Need mõtted on mul olnud juba pikka aega ja see ongi minu järgmine väljakutse.

Praegu on töö kõrvalt raske raamatut kirjutada, kest komisjonid istuvad kukil ja nõuavad tihedalt teadusartikleid. Aga õnneks lähen ma varsti pensionile ja siis saan ometi aega korralikku filosoofiat teha. ☺

SÜGISPÄEVAD

PAKATAVAD

TERVISEST

12.–16. OKTOOBRI ON TARTUS TUDENGITE SÜGISENE PIDUNÄDAL. SEEKORD ON TARTU SÜGISPÄEVADE KESKNE TEEMA Tervis. KUNA KEVADDEL SAI VAIM KENASTI VÄLJA PUHATUD, ON NÜÜD PARAS AEG PÖÖRATA ROHKEM TÄHELEPANU KEHALE.

Virge vaim vajab tegutsemiseks tervet keha. Või nagu vanarahvas ütleb: «Olgu kuhi kulda või mägi hõbedat – kui tervist ei ole, ei massa kõik midagi.»

Sügispäevade terviseprogramm algab esmaspäeva hommikul avatuudu võimlemisega. Kolmapäevase sügis aeroobika treenerite Merilin Võsu ja Krista Lukneri juhendamisel saavad 80 kiiremat kaasa teha vesiaeroobikatreeningul.

Reede on mõeldud ekstreemspordi armastajatele: Raekoja platsile kerkival tudengiseikluse rajal on võimalik proovile panna julgus ja osavus.

Tõeline spordipäev on laupäev. Eesti meistritest, olümpialastest ja rekordiomanikest juhendajate käe all saab proovida kõikvõimalikke spordialasid. Kõige väiksemaid tudengipäevalisi koos emme-issiga ootame pühapäeval

beebide võimlemisse.

Sügispäevadel saab teritada ka mõistust: teisipäevast neljapäevani toimuvad tervist ja toitumist käsitlevad loengud sarjast «Akaademiiline pikapäevarühm».

«Metsamoori tervisetunnis» tutvustab Irje Karjus ravimtaimede saladusi, räägib taimedega suhtlemisest ning uurib su toidulauda.

Ida-Tallinna Keskhaigla hool-dusravikliiniku juhataja dr Jüri Ennet peab loengu «Kuidas saada geeniuksks». «Duaalsüsteemis on inimese tasandil kaks poolust – meeste ja naiste maailm. Mehed on jõu, naised armastuse vahendajad. Mees toitub naise armastusest ja naine mehe jõust. Vastastikuse suhtlemise kvaliteedist sõltub nende koosloodu – armastuse jõud,» tutvustab ta oma loengut. Teemal «Kuidas on mõtlemise kvaliteet seotud toidu kvaliteediga» kõneleb Aigar Säde.

Kavast ei puudu vanad tuttavd Mälukas, Tudengibänd, bus-siorienteerumine ja Tudengifilm.

Meilusa muusika toovad kuulajateni tudengipäevade avakontserdil Margus Vaher ja Ursel Oja, kes esitavad Urmas Alenderi muusikat, neile sekundeerib Kait Tamra oma loominguga.

Uuena on programmis tudengi sügisfolk, mis on kevadpäevade kontserdi «Folgi-me!» ja öötantsupeo sügisene väikevend.

Sügispäevad soovivad tudengitel kohe väikese spordiprogrammiga alustada, et festivaliks keha piisavalt tugev oleks.

Puhka vaim välja!
Ülikooli kultuuriklubi

Tartu Sügispäevad 2009

Ülikooli kultuuriklubi

programm

ESMASPÄEV, 12. OKTOOBER

kl 6.30 AVATUUT *Tartu ühiselamud*

kl 18 MÄLUKAS *Püssirohukelder*

kl 21 SÜGISPÄEVADE AVAKONTSERT *TÜ aula, 25.-*

Esinevad **Margus Vaher** ja **Ursel Oja** Urmas Alenderi loominguga ning pillimees, laulja ja laululooja **Kait Tamra**.

TEISIPÄEV, 13. OKTOOBER

kl 17.15 LOENGUSARI «Aka-deemiline pikapäevarühm» – Irje Karjus «Metsamoori tervisetund» *Athena keskus*
Ainulaadne elamuslik loodusprogramm ravimtaimedest ja nende saladustest.

kl 20 TUDENGIBÄND 2009 *Tartu üliõpilasmaja, 60.-/40.-*

KOLMAPÄEV, 14. OKTOOBER

kl 17.15 LOENGUSARI «Aka-deemiline pikapäevarühm» – Jüri Ennet «Kuidas saada geenius» *Keemia ring*

kl 18.30–19.55 SÜGISAEROOBICA *Tervise- ja spordiklubi Arena*
Sügisaeroobika saadab Sind sel

sügisel tervise- ja spordiklubisse Arena, kus on võimalik toredate treenerite juhendamisel võtta osa 40-minutilise vesiaeroobika-treeningust. Vajalik on eelregistreerumine Tartu tudengipäevade koduleheküljel. 80 kiiremat saavad osaleda vesiaeroobikatreeningul. Treenerid **Merlin Võsu** ja **Krista Lukner**.

kl 18 PUBIRALLI *Tartu linna pubid, 100.- (võistkond)*

kl 21.30 KOMMENTEERIMIS-VÕISTLUS *Püssirohukelder*

NELJAPÄEV, 15. OKTOOBER

kl 8 BUSSIORIENTEERUMINE *start kaubamaja eest*

kl 17.15 LOENGUSARI «Aka-deemiline pikapäevarühm» – Ai-

gar Sade «Kuidas on mõtlemise kvaliteet seotud toidu kvaliteediga» *Athena keskus*

Vaatleme seoseid alates ideedest ja unistustest ja lõpetades materiaalse – toiduga.

kl 20 TUDENGIFILM 2009 *Athena keskus, 60.-/40.-*

REEDE, 16. OKTOOBER

kl 18 TUDENGISEIKLUS *Rae-koja plats*

kl 21 TUDENGI SÜGISFOLK *Tartu üliõpilasmaja, 25.-*

Kevadise kontserdi «Folgame!» väikene vend, kus tantsu, laulu ja tralli jagub rohkem kui küll. Mõnusa meeleolu loob ansambel **Paabel**, kes iseloomustab end kui mõttesähvatust ja katsetust läheneda pärimusmuusikale vabameelselt. Paabeli muusikat on mõjutanud põhiliselt jazz-, pärimus- ning rock-muusika.

LAUPÄEV, 17. OKTOOBER

kl 10–17 SPORDIPÄEV

PÜHAPÄEV, 18. OKTOOBER

kl 14 BEEBIDE VÕIMLEMINE *TÜ spordihoone*

Tudengid, sportima!

TUDENGIPÄEVADE MASKOTT VILLEM KUTSUB SIND OSA SAAMA ÜHEST TÖSISEST SPORDIPÄE-
VAST. TUTVU AJAKAVAGA JA REGISTREERI END KIIRESTI, SEST GRUPPIDE SUURUS ON PIIRATUD.
OSALEMINE ON TASUTA!

Ajakava:

10–11 KÕRGUSHÜPPE TREE-
NING TÜ spordihoone kergejõus-
tikhall – olümpialane ja Eesti
kõrgushüppe rekordi omanik
Anna Iljuštšenko õpetab kõrgust
hüppama.

10–11 JOOKSUTREENING ko-
gunemine TÜ spordihoone fuajees
– nõuandeid jagavad olümpialane
ja Eesti rekordi omanik 1500 m
jooksus **Tiidrek Nurme**, **Harry
Lemberg** ja kaastreener **Maris
Tamm**.

11–11.30 VENITUS TÜ spordi-
hoone kergejõustikhall – **Maris
Tamm**, (registreerumine TÜ
spordihoone trennidesse alates
14. oktoobrist aadressil fitness@ut.ee
või telefonil 737 6280)

12–13.30 BATUUDI EHK
TRAMPOLIINI HÜPPED
Jakobi 5 maadlusaal – olümp-

piaalade hulgas leiduvat, kuid
Eestis suhteliselt uut spordiala
tutvustab **Sigrid Pedoson**.
(registreerumine: [programm@
studentdays.ee](mailto:programm@studentdays.ee))

14–15.30 KIKKPOKSI TREE-
NING Tähtvere **Falco võitlushall**
(*Laulupeo pst 19*) – algajaid

juhendab 5-kordne Eesti meister
Rain Ruuder, kes on ka Eesti
lahtiste meistrivõistluste Esto-
pen 3-kordne võitja ja mitme-
te rahvusvaheliste turniiride
medalivõitja nii karates kui ka
kikkpoksis. (registreerumine:
kickboxing@karateklubi.ee)

16–17 MILITARY Eedeni keskuse
2. korrus (*Kalda tee 1c*)
Hoogne, lõbus, intensiivne, väl-
jakutseid esitav võitluskunstidel
põhinev rühmatreening **Kirsti
Kuhi** juhtimisel. (registreeru-
mine tel. 420 523, 55 79 067 või
tartu@fittest.ee)

Treeningute kava on kokku pandud
koostöös Tartu Ülikooli akadee-
milise spordiklubi, Biomechanics
Groupi spordiklubi, spordiklubiga
Kombat ja Fittest Tartu klubiga.

Tudengibänd 2009

Tartu Ülikooli musikaalne tudeng, tule ja näita oma oskusi tudengipäevade üritusel Tudengibänd 2009. Osalemiseks veendu, et vähemalt üks bändiliige oleks tudeng, salvesta vähemalt kaks omaloomingulist lugu, täida osalemisankeet ning saada ankeet ja lood hiljemalt 7. oktoobriks Tartu üliõpilasmajja.

Eelžürii valib lugude hulgast

7 parimat, kes pääsevad edasi 13. oktoobril toimuvale lõppkontserdile. Bände hindab professionaalne žürii ja võitjat ootab peale tiitli Tudengibänd 2009 igati korralik auhind.

Lisainfo: www.studentdays.ee.

Tudengibändi 2009 võitja Stereochemistry – Taavi Kottise.

Tudengifilm 2009

Filmikunstiga tegelev tudeng, tule ja näita oma meistriteoseid tudengipäevade üritusel Tudengifilm 2009. Tänavu on Tudengifilmi 10. sünnipäev ja ainulaadne võimalus näha oma filme suurel

kinolinal, sest parimad linastuvad Athena konverentsi- ja kultuurikeskuse suurel ekraanil. Võitja pärjatakse tiitliga Tudengifilm 2009, millele lisandub magus auhind.

Konkursil osalemiseks täida Tartu tudengipäevade kodulehel osalemisankeet ja saada see hiljemalt 7. oktoobriks Tartu üliõpilasmajja.

Lisainfo: www.studentdays.ee.

Liitu tudengipäevade korraldusmeeskonnaga!

Kahel korral aastas toimuvad Tartu tudengipäevad on sündmus, mis saab teoks tänu Ülikooli kultuuriklubi tragidele vabatahtlikele. Kahe festivali ettevalmistamine pakub askeldusi, toimetamist, rõõmu ja lusti terveks aastaks. Lisaks lustimisele on tudengipäevade korraldamine paras proovikivi kõigile, kes soovivad katsetada oma vastupidavust ja loovust. Ülelinnallist tudengifestivali korraldades ei ole sa ainult pealtvaataja, sul on

võimalus olla üks neist, kes loob tänapäevast tudengikultuuri, hoides samas üleval ka üle 40-aastast tudengipäevade traditsiooni.

Tudengipäevade peakorraldaja Ülikooli kultuuriklubi on segasummasuvila kõikide Taaralinna kõrgkoolide tudengitest, kellel jääb õppimise kõrvalt killuke vaba aega, et korraldada Tartu kevad- ja sügispäevi. Kultuuriklubilasi ühendab eelkõige sõprus ning soov teha meeletuid asju, lõhkuda igapäevaseid reegleid,

eksperimenteerida ja avastada maailma teise nurga alt.

Villem ja kultuuriklubilased otsivad sel sügisel oma lõbusasse sõpruskonda noori hakkajaid tudengeid, kel tahtmist ja pealehakkamist lisada ülikoolielule natuke vürtsi ning panna end proovile. Peale hindamatute kogemuste, enneolematute võimaluste ja suurepärase meeleolu leiad siit sõbrad kogu eluks!

Otsi meid üles www.studentdays.ee.

Keda või mida saab lepitada kirjandusega?

JUULIS KAITSES KIRJANDUSMUUSEUMI TEADUR JAAK TOMBERG ALGUPÄRASE KIRJANDUSFILOSOFILISE UURIMUSTÖÖ «KIRJANDUSE LEPITAV OTSTARVE», MIDA ÜKS OPONENTIDEST, UNDERI JA TUGLASE KIRJANDUSKESKUSE DIREKTOR JAAN UNDUSK NIMETAS KAITSMISEL TUNNUSTAVALT EESTI MÕTTEARENDEUSE VÄRSKEIMAKS KLASSIKAKS.

Aija Sakova

aija.sakova@ut.ee

Tomberg selgitab, et kui miski tegelikkuses aset leiab, siis see juhtumine välistab juba kõige muu. See kõik muu aga, mis juhtunu asemel oleks võinud olla, on tema sõnul potentsiaalselt lõpmatu.

«See on omakorda sisse kirjutatud kujutlusvõime loomusesse: me võime lõputult ette kujutada seda, mis oleks võinud olla, ent tegelikkus, juhtunu, on selle paljususe kõrval alati üks ja piiratud. Siin, selle pinge leevendajana tulebki mängu väljamõeldis, ka kirjandus. Teisisõnu on kirjandusel võime see luhtunud paljusus tagasi tegelikkusesse lõimida, see nii-öelda sõnastatavalt kokku võtta.»

AJALOOLISED LUHTUNUD VÕIMALIKKUSED

Tombergi sõnutsi on paratamatu, et inimesel ei saa olla vahetut aimu Gulagis viibinud lugematute inimeste lugematutest kannatustest. «Liitigi pole kellelgi peale sealolnute juhtu-

nust reaalset kogemust ning isegi arhiividokumentide lugemisest ei pruugi piisata, et asetleidnu negatiivset sisu piisavalt tähenduslikult endasse lõimida, juhtunuga toime tulla või sellest oma igapäevaolemises n-ö midagi õppida. See tähenduslik endaselõimimine võib paljude jaoks aga tarvilikuks osutuda,» selgitab ta. «Ent kui Solženitsõn kirjutas «Gulagi arhipelaagi», oli selline võimalus loodud. Just selles seisneb kirjandusliku väljamõeldise funktsionaalne otstarve,» lisab ta.

Tomberg selgitab: «Luhtunud võimalikkuseks on selle näite puhul minu ajalooline piiratus minu praegusesse aega, minu võimetus asetleidnuga tähenduslikult suhestuda, sellega piisaval määral tunnetuslikult toime tulla. Solženitsõni romaan pakub minu sellisele võimetusele lepitust.» Lepitus ei seisnegi tema sõnul sestap mitte niivõrd mineviku luhtumuste ja praeguse oleviku omavahelises lepitamises, vaid pigem üldisemalt inimese ja tema aegruumilise olemise piiratuse omavahelises lepitamises.

Sealjuures toonitab Tomberg,

et kirjandust silmas pidades ei toimi niisugune mehhanism üksnes traagiliste ajalooliste juhtumuste tasandil, vaid üsna igapäevaste, märkamata, sattu-muslikult tegelikkusesse kinnistunud asjade juures.

«Kui mõnes ulmemaailmas on puulehed valged mitte rohelised nagu meie maailmas, siis ka see kujutab endast väikest lepitust. Või kui satute lugema mõnd

ON PARATAMATU, ET INIMESEL EI SAA OLLA VAHETUT AIMU GULAGIS VIIBINUD LUGEMATUTE INIESTE LUGEMATUTEST KANNATUSTEST. ISEGI ARHIIVIDOKUMENTIDE LUGEMISEST EI PRUUGI PIISATA, ET ASETLEIDNU NEGATIIVSET SISU PIISAVALT TÄHENDUSLIKULT ENDASSE LÕIMIDA. ENT KUI SOLŽENITSÕN KIRJUTAS «GULAGI ARHIPELAAGI», OLI SELLINE VÕIMALUS LOODUD.

Alliksaare kummastavat ning rikastavat värsileidu, siis ka see on lepitus meie igapäevakeele paratamatult väikese avastusala aadressil,» ütleb ta.

KEELE LUHTUMUSLIK LOOMUS

Keelelise lausumise luhtumusliku loomust avades tõstab Tomberg taaskord esile võimalikkuse ja paratamatuse vahelise pingevälja maandamist ehk teisisõnu seda, et kui lausutakse üht, siis ei lausuta juba paratamatult kõike muud, mida oleks võinud lausuda.

«Ka igapäevases situatsioonis võib näiteks juhtuda, et kui püüan väljendada midagi tõsist, keerukat või emotsionaalset, ei leia ma n-ö õigeid sõnu. Aga «õigeid sõnu» ei leia ma mitte seepärast, et ma rääkida ei oskaks, vaid võib-olla kartusest selle ees, et öelduga jääb sellegipoolest palju ütlemata, et öeldu ei suuda väljendada kõike, mida ma tahaksin.»

Kirjandus, eriti luule on aga Tombergi sõnutsi suuteline paljusid asju korraga ütlema, võimalikkuste kadu minimeerima. Ehk nii nagu Jaan Undusk doktoritöö kaitsmisel väga lihtsalt, ent tabavalt selgitas: kui öelda «päike»,

jäetakse «kuu» juba nimetamata. Luule aga võimaldab rääkida näiteks «keskööpäikesest» ning seega mõlemast üheaegselt.

Tombergi doktoritöö koosneb viiest peatükist, millest kaks esimest on kirjandusfilosoofilised ja kolm viimast kirjandusanalüütilised, käsitledes Ene Mihkelsoni töö üksindust, Erkki Luugi lause lepitavat toimet ja vaikiva kirjuta-ja võimalisust.

Kaitsmisel rõhutas üks oponentidest, Jaan Undusk eeskätt just töö algupärast kirjandusfilosoofilist mõtlemist, mis ei ole sugugi alati iseenestmõistetav. Kui aga uurin Tombergilt tema enda kirjanduse lepitava otstarve loo kohta, siis tõdeb ta, et on ilmselt alati olnud pigem teoreetilise kui kirjandusloolise uurimissuuna esindaja. Selle põhjus võib peituda aga mitmes asjas.

KIRJANDUSE JA FILOSOOFIA SÜMBIOOS

«Kui ma 1998. aastal Tartu Ülikooli tulin, sain siin kirjanduses ja rahvaluules võrdlemisi tugeva teooriakooli. Toimusid Epp Annuse ja Arne Merilai loengud kirjandusteooriast, strukturalismist, poststrukkturalismist ja pragmapoeetikast,» räägib Tomberg.

Mõned aastad hiljem elavnesid tema sõnul tublisti ka filosoofide ja kirjandusteadlaste omavahelised arutelud. «Vähemalt minul, kuivõrd mul puudus filosoofiline kooliharidus, oli sellest läbikäimisest küll tõsist kasu, sest põhiõppes oli kirjandusteadlastel tollal ainult üks üldine filosoofia-loeng.»

Kirjandusmuuseumis teadurina töötav Jaak kirjandusfilosoofiaks.

Filosoofid on Tombergi sõnutsi märksa kriitilisemad ja analüütilisemad kui kirjandusteadlased.

«Nad ei rahuldu õigupoolest ühegi vastusega, küsivad alati järjekindlalt edasi, ning juba see

**KUI SATUTE LUGEMA
MÕND ALLIKSAARE
KUMMASTAVAT NING
RIKASTAVAT VÄRSILEIDU,
SIIS KA SEE ON LEPITUS
MEIE IGAPÄEVAKEELE
PARATAMATULT VÄIKESE
AVASTUSALA AADRESSIL.**

Tomberg kaitses juulis doktoritöö «Kirjanduse lepitav otstarve», mida kaitsmisel nimetati tunnustavalt algupäraseks eesti

Foto: erakogu

keskkond ise kujutas teoreetilises mõttes endast tõsist väljakutset,» ütleb ta.

«Võib-olla aga on teoreetilise kallaku põhjus ka selles, et olen harvanähtavalt aeglane lugeja,» lisab Tomberg. Nii pole tal enda

sõnul isegi parema tahtmise juures võimalik väga suuri tekstimassiive läbi töötada, nii nagu seda kirjandusloolane või võrdlev kirjandusteadlane tahes-tahtmata tegema peaks.

Aga nagu ta ise leiab, on

aeglase lugejana võimalik ning paratamatult ka otstarbekas vähematele, ent hoolikalt valitud tekstidele suuremat tähelepanu pöörata ning nende olemuse üle selle võrra põhjalikumalt aru pidada. ①

facebook

Avaleht

Profil

Sõbrad

Postkast

TÜ kompab sotsiaalmeedia võimalusi

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Sein

Info

Arutelud

Pildid

Märkmed

RSS/Blog

»

Soovita sõpradele

Established 1632
16000 students
3500 staff
9 faculties
5 colleges

Informatsioon

Asukoht
Ülikooli 18
Tartu, Estonia, 50090

Telefon
+3727375100

Fännid

6 fänni 1397-st

Vaata kõiki

Ande Etti

Ergo-Hart
VästrikuSirje
ÜprusÜlle
TensingPiret
PummGilber
Kask

Üritused

2 möödunud üritust

Vaata kõiki

Two public lectures by Prof Am...

Sellest aastast proovib Tartu Ülikool leida peale kodulehe oma kohta populaarsetel Internetikülgedel, sammu põhiline eesmärk on saada parem kontakt võrkeelsete sihtrühmadega.

Juuni algusest augusti lõpuni kestnud TÜ digitaalse kommunikatsiooni suveprojekt nägi ette leida tee ülikooli huvirühmadeni eri digitaalsete kanalite kaudu. Nüüdseks on ülikoolil ametlikud kontod nii Facebookis, Twitteris kui ka Youtube'is.

TÜ rahvusvahelise kommunikatsiooni peaspetsialist Inga Külmoja lisas, et tegelikult on ülikool esindatud väga paljudes kohtades ja mitmes keeltes. «Aga need on mitteametlikud, kasutajate loodud grupid või lehed, mida oleks kasulik kaardistada ja uurida,» ütles Külmoja.

Näiteks veebilehelt www.orkut.com võib leida ligi 200 Tüga seotud kommuuni. Nende puhul on tegu põhiliselt kolledžite, teaduskondade, erialade ja kursuste eestikeelsete erilehtedega. Ka venekeelsetes veebikeskkondades on palju endiste ja praeguste tudengite loodud gruppe.

Eelkõige välistudengitele

Konkreetselt välistudengeid puudutav nišš oli seni ülikoolil puudu. Seni pole jätkunud raha ega inimesi ingliskeelse suhtluse probleemi lahendamiseks. Näiteks jõutakse tõlkida inglise keelde vaid väike osa pressiteadetest.

Pealegi on pressiteate formaat suunatud ajakirjanikele ning TÜl pole suurt rahvusvahelist ingliskeelset pressikogu, kes selliseid uudiseid üles korjaks.

Ingliskeelset ajakirja teha oleks liiga aja- ja ressursimahukas ning seda oleks kallisk ka välismaale saata. Rahvusvaheline kommunikatsioon peaks eelkõige toimuma just internetipõhiselt. Kuna ingliskeelsed sihtrühmad, nagu näiteks välistudengid ja -õppejõud on olnud seni üsna infosulus, alustatigi digitaalset kommunikatsiooniprojekti just nende huvidest lähtuvalt.

Taustauuringu jaoks kogusid Külmoja ja Tampere tehnoloogiaülikoolist pärit praktikant Marika Lähdeaho võrdlemiseks kokku 28 ülikooli, 14 USA-st ja 14 Euroopast. Ülikoolide koduleheviidetele tuginevast analüüsist selgus, et USA ülikoolid kasutavad digitaalseid infokanaleid palju aktiivsemalt.

Populaarseimad kanalid, mida teised ülikoolid kasutavad, olid peale vilistlaslehtede ja blogide Facebook, Twitter ja YouTube. Suuresti sellest lähtuvalt loodi ülikoolile ametlikud kontod just nendel lehekülgedel. YouTube'i konto toimib selle aasta kevadest, Twitteri oma juulist, Facebookiga liitus TÜ augustis.

Kõigis neis portaalides leiab ülikooli lehe, trükkides aadressiribale lehe nime ja kaldkriipsu järele tartuuniversity.

Septembri keskel teatas Facebooki asutaja ja tegevjuht Mark Zuckerberg, et lehel täitus 300 miljonit kasutajat. Aasta lõpuks ennustatakse Twitterile 18 miljonit kasutajat, mis on enam kui 15 korda vähem kui Facebookil praegu. Siiski on mõlemad kiirelt kasvavad ja arenevad suhtlusvõrgud, kus on ülikoolil kasulik püsida.

«Kui kohtumisel välisstudengitega küsisime, kui paljudel neist on konto Facebookis, tõstis kaheksast inimesest käe umbes 80 protsenti. See annab kindlust, et oleme teinud õigeid otsuseid,» rääkis Külmoja.

Lehesisene laienemine

Praegu on ülikooli kontod mõlemal lehel ingliskeelsed, postitused on mõeldud eeskätt lugejatele, kes ei osale eestikeelses inforuumis. Siiski on lehega liitunud ka paljud eestlased, mis annab mõtte luua tulevikus välisülikoolide eeskujul mitmeid konkreetsemaid profile.

«Võib-olla teeme mõne aja pärast praeguste kontode kõrvale näiteks viilistlastele eraldi lehed, mõtteid laienemiseks on,» seletas Külmoja, kes on kindel, et mida konkreetsemalt on info suunatud, seda paremini see sihtrühmadeni jõuab.

Õnnestunud algus

Vaid loetud kuudega on ingliskeelsed Tartu Ülikooli kontod kogunud Facebook'is üle 1300 fänni ja Twitteris üle 150 jälgija. Pildil rõõmustavad edusammude üle projekti eestvedajad Inga Külmoja ja Marika Lähdeaho.

Foto: Agney Kilgi

Muudele lehekülgedele laienemise plaane praegu ülikoolil pole, enne seda tuleb praeguste veebilaiendustega harjuda ja seal pakutavate võimalustega paremini tutvuda. Kui alguses oli nii Facebooki kui ka Twitterisse lisatud info sünkroniseeritud ja samalaadne, siis üsna pea sai selgeks, et ka nende kahe lehe arengusuunad on piisavalt erinevad, et lisatööd nõuda.

«Twitteri formaat on kompaktne nagu mikroblogi või mobiilsõnum – postitused on ainult kuni 140 tähemärgi suurused,» seletas Külmoja. Facebookis on see ruum suurem ning seal saab veidi pikemalt sündmusi tutvustada ning ka kommenteerida.

Tartu Ülikoolil on konto ka videoportaalil YouTube, see jääb aga suurtele välismaaülikoolidele veel kõvasti alla. «See, mida mujal tehakse, on ikka hoopis teine tase – YouTube'is ei ole neil üleväl ainult ülikooli tutvustavad videod nagu meil, vaid mahukad loengukursuste videosalvestused,» rääkis Külmoja.

Ühe kooli lõikes võib olla oma kanal näiteks nii loengute, sündmuste kui ka spordivõistluste jaoks. Selleks aga, et pikki videolõike üles laadida, peab YouTube'ilt taotlema laiendatud õigusi. Selline avaldus on TÜ poolt juba saadetud.

USA eeskuju

Sel suvel Californias käinud välisuhete osakonna juhataja Virve-Anneli Vihman uuris Berkeley ja Stanfordi ülikoolide kogemusi internetivallas.

Mõlemad ülikoolid on oma võimaluste kasutamises eesrindlikud ning Vihmani arvates võiks TÜ neist mitmes asjas eeskuju võtta. Esiteks tõi ta välja professorite suhtumise, et teadmised ja mõttearendus võiksid jõuda maksimaalselt laia publikuni ja selleks pakub internet suurepäraseid võimalusi.

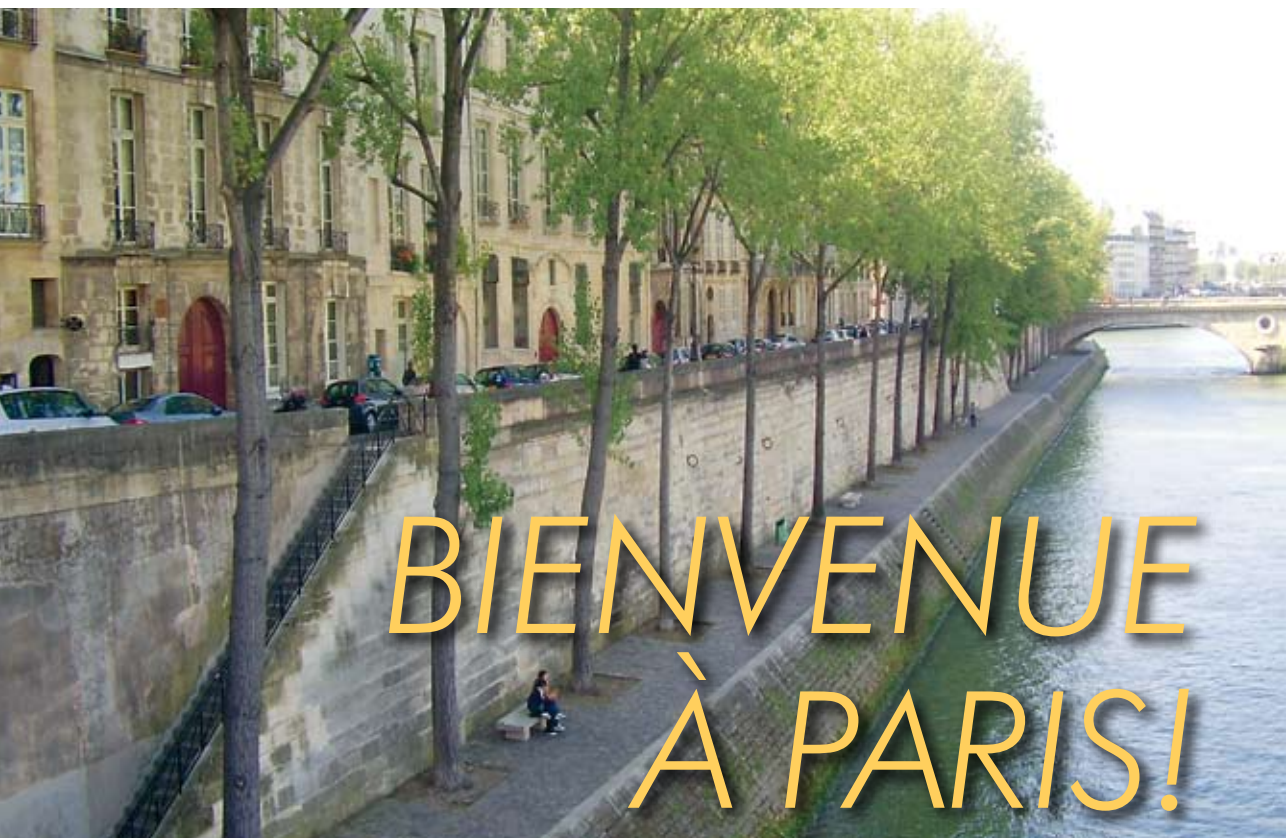
Teiseks tuleks õppida reageerima keskkondadele, kus noored n-õ elavad. «Kui teame, et noored viibivad pidevalt Facebook'is, siis tuleks seda kasutada, tuua info ja kaasarääkimise võimalus nendeni keeles ja keskkonnas, kus nad tunnevad ennast kõige mugavamalt,» seletas Vihman.

Varem peamiselt ajalehe väljaandmisega tegelenud üksus Berkeley's on praegu ajalehe väljaandmise sagedust vähendanud ja keskendub hoopis sügisel avatava Berkeley Blog'i arendamisele.

Mõlemad ülikoolid kasutavad ka Twitterit ning Facebook'is on mõlemal mitmeid eri gruppe. YouTube'is olid Stanford ja Berkeley esimeste seas, kes arendasid hariduse alakanalit, kuhu üles riputati pikemaid videoid.

«Stanfordis on veel üks põnev programm «Open Office Hours», kus pakutakse platvormi professoritele, kes on nõus ja huvitatud oma esinemist avalikustama ja siis vastama avalikele küsimustele digitaalselt,» tõi Vihman ka näite muudest ettevõtmistest.

Vaade St. Louis' saarele ja Seine'i jõekaldale.

Foto: erakogu

Lise-Lotte Lääne

TÜ õigusteaduskonna III kursuse üliõpilane; vahetusüliõpilane 2008/2009. õppeaastal Pariisis Nanterre'i ülikoolis

Croissant'id, turistid ja metrood – kõik Pariisile iseloomulik tervitas mind ja minu reisikaaslast aasta tagasi 11. septembril, mil lenda-sime elus esimest korda Pariisi. Hing täis ootusärevust ja kohver pungil eluks vajalikku tráni, alus-tasime oma õppeaastat Pariisis.

Erasmuse programmis osale-mine oli mul plaanis juba ülikooli astudes ning teise kursuse keskpai-gaks oli tekkinud ka tüdimus Tartu tudengielust. Pariisi kasuks otsus-

tamine ei olnud keeruline – olin salamisi unistanud elust selles Euroopa pealinnas ja prantsuse keele põhjalik omandamine oli kui kaunistus glasaaril.

PRANTSUSE STIILIS

Õppides õigusteaduskonnas, oli mul võimalik valida kahe Pariisi ülikooli vahel. Valik langes riigi-ülikooli Paris X Nanterre'i kasuks, kus keskendusin eelkõige juura ja prantsuse keele õpingutele.

Loomulikult tuli ka Nanterre'is oodata ühtainust allkirja nädal või leppida üht sama kohtumist kokku viis korda, aga vähemalt ei häirinud minu õppetööd kurikuulsad streigid ega ka nn isehakanud õppejõud – nõrgema

tasemega ülikoolides on nimelt tavaline, et õppejõud jätab oma suva järgi tunde ära, suitsetab/ sööb klassiruumis või ignoreerib tudengeid.

Nanterre'is oldi välistudengite peale hoolikalt mõeldud ja igaüks sai valida keelekursusi vastavalt oma tasemele ning ajagraafikule. Kesklinnast asus ülikool küll üsna kaugel, kuid rongiga (RER – Pa-riisi ja tema äärelinnasid läbiv ron-giliin) kulus vahemaa läbimiseks kõigest paarkümmend minutit.

Kõik õigusained olid prant-suskeelsed, mistõttu ohtralt kulus nii tahtejõudu kui ka kannatust, et 700-kohalises auditooriu-mis kogu info mällu talletada. Eksam oli peamiselt vaid loengus

dikteeritud materjali peale, kuid konspekterimine oli alguses enam kui keeruline. Õnneks varustasid mind oma konspektidega ka sõbralikud prantslased, seega lõppkokkuvõttes läbisin eksamid edukalt.

Üldiselt on Prantsusmaal riigi-ülikoolis õppimine ebaefektiivne just seetõttu, et arutelu õppejõu ja tudengi vahel valdavalt puudub ning õppimine tähendab õppejõu seisukohtade pähetuupimist.

Prantsuse ülikoolisüsteemis probleeme jagub. Riigiülikoolide tase on üldiselt madal ja *grand école*'i (väga prestiižsed kõrgkoolid, mille sisseastumistingimused on ranged ning õppetöö enamjaolt tasuline) pääsevad vähesed (enamasti jõukamatest peredest). Võib juhtuda, et riigiülikool sulgeb streigi tõttu ukseid terveks semestriks. Eelmisel aastal kasutas juhust isegi Sorbonne'i ülikool.

Ülikoolis kuulusin võrkpalli esindusmeeskonda, mistõttu osalesin võistlusturniiridel ja pääsesin seeläbi prantslaste siseringi. Enamjaolt toimus suhtlus siiski välistudengitega või Polygloti klubis (iganädalane öhtu Pariisi kesklinna pubis, kus sai inimestega suhelda keeles, mida tahad õppida) tutvunud võõramaalastega. Ei ole raske kohata põnevaid inimesi, kui külastad n-ö õigeid kohti nagu sild Pont des Arts või kohvik Le Fumoir.

PARIIS, MU PARIIS

Haridussüsteemi puudujääkidest hoolimata oli aasta Pariisis väärt iga hetke. Seda muidugi linna enese pärast. Linnaelu nagu suurlinnas ikka – hommikuti on

metrood maast laeni täis tööle kiirustavaid pintsaklipslasi ning hilisõhtuti annab oma säravast eksistentsist märku ööelu. Argipäeva rutiinsus kaob linnas ringi jalutades, siis tunned, kuidas linn su endasse haarab ja lahti ei lase. See ongi Pariis.

Pariisi nimetatakse linnaks, kus peab vähemalt korra elus ära käima. Olles näinud seda lakkamatut turistidevoolu, kipun arvama, et kes korra käinud, läheb sellesse ilusaimasse suurlinna ikka ja jälle tagasi.

Arhitektuur, muuseumid, munakivitänavad ja lõputu rivi kohvikuid teevad Pariisist Pariisi. Kevadel oli üks toredamaid elamusi nautida öhtul Sacre-Coeur'i ees trepil tänavakunstnike etendus. Piknik Eiffeli torni ees pargis vahetult pärast Pariisi saabumist ja jõuludeaegne jalutuskäik Champs-Élysées'l on samuti unustamatud.

Pariisiga seostuvad paratamatult kultuslikud pagaripoed ja veinivalikud. Pariisi saabudes oli suisa võimatu vaadata mööda *boulangerie*'dest, mida võib leida iga paarikümne meetri tagant ja kus iga pagar pakub järjest hõrgutavamaid saiakesi. Öhtune veingi on prantslastele pea sama oluline kui hommikune espresso.

Ühe keskmise Pariisi kohviku külastamine võib alguses üsna ära hirmutada, sest kelnerid on tihti ise söögikoha kuningad ja puhtus ei ole peamine. Espresso juurde vett ei saa, sest vett kasutatakse kakao valmistamiseks! Samas on aga kohvikukultuur Pariisile nii midagi igiomast, et kui päev jääb vahele, ilma et saaks tänavakoh-

vikus raamatut lugeda ja kohvi rüübata, tunned, et oled unustanud midagi olulist.

Pariisile omaseid imelisi kohti ei jõua ammendavalt üles loetleda, kuid Pariisi külastades soovitatakse kindlasti heita pilk Seine'ile (see on vist vältimatu), Jardin du Luxembourg'ile (Luksemburgi aed), Angeline'ile (kohvik/res-toran Rue de Rivoli'1), Marais kvartalile ja La Defense'ile (büroolinnak, kus asub ka modernne Trumfikaar).

Muuseumitest on legendaarne muidugi Louvre, kuid minule jättis sügavama mulje hoopiski Musée d'Orsay.

PARIISLASED

Pariislane on kujunenud auni-metuseks. Tõeline pariislane on edukas, sõltumatu ja loomulikult moeteadlik. Kõrgmoe butiigid vahelduvad *vintage*-äridega ja Marais's jalutades võid kokku põrgata John Galliano endaga.

Moeteadlikkus on justkui Pariisi salarelv, millega pariislased ise meeletult ei kiitle, vaid mis lihtsalt kuulub selle linna isikupära juurde.

Isikupärane on ka see lokaal bürokraatia, mille tõttu pidin ootama pangakaardi saabumist posti teel kaks nädalat (kusjuures koos koodidega). Siiani on naljakas meenutada, kuidas me ei suutnud alguses aru saada, miks poejärjekorrad liiguvad teosammul ning miks keegi isegi ei imesta järjekordse streigi üle.

Hiljem Pariisi ellu sisse elades saime aru, et pariislane teab küll, kuidas olla edukas, aga samas teab ka, kuidas võimalikult vähe selle saavutamiseks pingutada. ①

Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse direktor Jaan Undusk ja TÜ maailmakirjanduse dotsent ja Eesti Goethe-Seltsi esimees Liina Lukas rõõmustavad õnnestunud sümposiooni üle.

Foto: Andres Tennus

Eesti, läti ja saksa kirjanduslookirjutuse ühine foorum

Aija Sakova

aija.sakova@ut.ee

Alates 2001. aastast on seltskond asjast huvitatuid regulaarselt korraldanud Tartus rahvusvahelisi Balti kirjakultuuri sümposioone, millest sel aastal toimus järjekorras viies. Põhiliselt on neil osalenud Eesti, Saksamaa ja Läti uurijaid, kuid

külalisi on olnud ka Inglismaalt, Belgiast, Poolast, Portugalist, Taivanilt, Jaapanist, Indiast.

Ehkki korraldusmeeskonda kuulub rohkem inimesi, on sümposioonide ideeliseks kandvaks jõuks läbi aastate olnud Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse direktor Jaan Undusk ning praegune Tartu Ülikooli maailmakirjanduse dotsent ja Eesti Goethe-Seltsi esimees

Liina Lukas, kel on osaline kooremus ka kirjanduskeskuses.

Mis ajendas teid balti kirjakuultuuri sümposioone korraldama? Praeguseks võib öelda, et tegemist on oodatud regulaarse sündmusega, mis ikka ja jälle toob balti kirjakuultuurihuvilised Tartusse.

Liina Lukas: Eesti filoloogina

baltisaksa kirjandusse süvenedes, selle kirjanduse mõõtetest aimu saades, on mind ikka hämmastanud, kui vähe on eesti kirjanduslugu selle vastu huvi tundnud.

Teisalt, sattudes baltisaksa kirjanduse uurijate foorumitele, on mind omakorda pannud imestama, kui vähe seal teatakse ja huvitatakse eesti ja läti kirjandusest. Baltisaksa kirjakultuuri sümposionite mõte sündiski soovist luua foorum kolme kirjandusloojkirjutuse kokkusaamiseks.

See ei õnnestu alati. Idee näha balti mitmekeelset kirjakuultuuri tervikuna, ei ole sugugi harjumuspärane. Kuid enamasti tuleb mitmekeelse kirjandusvälja koos- või kõrvutivaatlust just eesti ja läti uurijate poolt, kuna nende eeliseks on vähemasti kahe asjaosalise keele tundmine.

Varasematel sümposionitel on teemaks olnud kultuuri- ja kirjanduslooliselt olulised isikud. Sel korral oli teema laiem ja üldisem. Miks just baltisaksa kirjakuultuuri poliitiline pale?

L. L.: Pidevas poliitiliste tõmbetuulte keerises asuvas piirkonnas nagu Baltikum kipub iga väljaõeldud lause, iga kirjapandud tekst kandma otsesemat või kaudsemat poliitilist sõnumit. Poliitiline ei tähenda siin ilmtin-gimata parteipoliitilist, vaid kõige laiemas tähenduses programme või ideid, millele vastavalt peaks olema korraldatud ühiskonnaelu.

Jaan Undusk: Poliitiline hoiak avaldub ju ka usuliste, seisuslike, rahvuslike jne eelistuste kaudu.

L. L.: Poliitiline mõõde

Baltimaades on päris sageli, kuid kaugeltki mitte alati kattunud rahvusliku mõõtmega. Meie taotluseks oligi vaadata, mis tähenduses sellest poliitilisest mõõtmest Baltimaadel sündinud tekstide puhul võib kõneleda ja milline on suhe poliitilise, ajaloolise ja kirjandusliku diskursi vahel.

J. U.: Kirjakultuur praeguse Eesti ja Läti alal sai alguse enam-vähem sõjaseisukorras ning kandis algusest peale ideoloogilise võitluse märke.

Siinne esimene kirjanduslik mälestis, Henriku Liivimaa kroonika, ei ole ju mitte ainult sündinud asjade kirjanek, vaid ka poliitiline dokument, mille siht on õigustada kohalike rahvaste maailmavaate sunniviisilist muutmist – nende ristiusustamist.

Poliitiline angažeeritus ei jäänud tunnuslikuks mitte ainult ordukroonikaile, vaid kogu Balti kroonikatradsioonile ning seda jätkavale historiograafiale ja publitsistikale. Publitsistlike žanride kõrval võib poliitilist mõõdet leida ka ilukirjanduses, mis oma saksakeelses osas on põhiliselt olnud identsuskirjandus.

Selle peaülesanne oli seisusliku (ühiskonna ülemkiht), rahvusliku (ideeline ühtekuuluvus Saksa-maaga), territoriaalse (riiklik autonoomia Venemaa piires) identseuse pidev kehtestamine ja taaskehtestamine. Selle kõrval ei olnud jõudu lahendada suuri kunstilisi ülesandeid.

L. L.: Nii mõnigi uurija oli esialgu teema püstitusest üllatunud, kuid asjasse süvenedes leidis,

et tegu on ka tema uuritavate tekstide seisukohalt äärmiselt relevantse küsimuse asetusega. See oma kitsast uurimisenurgast lahtiraputamine ongi olnud üks korraldajate eesmärk.

Kevadel toimus Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse teadusseminar «Eesti vanem kirjanduslugu: uute lähemiste võimalikkus», kus arutleti võimaliku uue eesti kirjandusloojkirjutamise üle. Uus alternatiivne kirjanduslugu peaks käsitlema mitte ainult eestikeelset kirjandust, vaid ka saksa- ja lätikeelset ehk kogu ajaloolist Baltikumi. Miks on

RAHVUSVAHELISED BALTI KIRJAKULTUURI SÜMPOSIONID TARTUS:

- 19.–21. septembril 2009 «Baltisaksa kirjakuultuuri poliitiline pale»
- 27.–29. septembril 2007 «Keskkonnanfilosofia ja loodusemõte balti kultuuriruumis»
- 17. septembril 2005 «1840. aastate nonkonformistid? Victor Hehn (1813–1890) ja Friedrich Robert Faehrmann (1798–1850)»
- 18.–21. septembril 2003 «Siin on kusagil mujal. Keyserlingide balti maailmaelamus»
- 7.–9. septembril 2001 «Torm ja tung Liivimaal. Mässu mudelid»

sellist kirjanduslugu vaja? Mis sellega muutuks ja kui kaugel see mahukas projekt on?

L. L.: Jah, tegu on pretensioonika kavatsusega, kuna see eeldab väga tihedat koostööd Läti, Saksa ja Eesti eri distsipliinide uurijate vahel, interdistsiplinaarsust ja internatsionaalsust kõige konkreetsemas mõttes.

Initiatiiv on küll kirjandusuurijate käes, kuid nagu juba viidatud, on ilukirjanduse osa balti kirjakultuuris võrdlemisi väike ja pikalt ka vähetähtis, ning sageli on see sündinud ja mõeldud väljaspool Baltikumi.

Meid huvitab pigem tekstide, autorite ja adressaatide kommunikatsioon kohalikul väljal.

Nii satuvad huvikeskmesse siinseks tarbeks mõeldud väga erinevad tekstid – ajaloo-alased, religioossed, juriidilised ja majanduslikud, ka ilukirjanduslikud mõistagi.

J. U.: Meil on tekkinud mõte vaadelda Baltikumi kirjavara arengut diskursivaldkondade kaupa nii umbes Foucault' mõistes.

Sellisel juhul jagunekse vanem kirjandus näiteks õigus-, ajaloo-, majandus-, ajaviite-, keele-, religioosseks jne diskursiks.

Selline lähenemine võiks anda uudset informatsiooni, sest seni on kirjanduslugusid kirjutatud ikka epohhide ja autorite kaupa ning igat keelt omaette vaadeldes.

Meil on puudu just selline ülevaatlik lähenemine, sest ka seni olemasolevad saksakeelsed baltisaksa kirjavara ülevaated on mitte ainult saksa keele, vaid ka üheselt

ilukirjanduse kesksed. Põnev on ju näiteks seegi, et seltskond, kes kirjutab saksa ja vastavalt siis kas eesti või läti keeles, oli põhiliselt üks ja seesama, sest Balti literaat oli kakskeelne.

Aga see, kuidas kirjutatakse erikeelsetele adressaatidele, on üsna erinev.

Peamine raskus sellise lähene-mise puhul seisneb selles, et enamik potentsiaalsetest kirjutajatest on enamasti tegelenud mõne kitsa valdkonna või autoriga. Antud juhul on aga vaja enam-vähem tervikliku ülevaate kujundamist kogu diskursist.

See omakorda tähendab, et iga selle raamatu autor peab kirjutamise käigus oma käsitusala ja pädevust üha laiendama. Kuid teaduse ainus õigustus ongi pidev katse üle oma varju hüpata. Kõik muu on tekstiarendus.

L. L.: Oleme korraldanud päris mitu seminari sellise ajaloo kontseptsiooni väljatöötamiseks ja see ei ole olnud lihtne uurijate erineva (keelelise, distsiplinaarse, metodoloogilise) tausta tõttu.

Aga üks on kindel – kõigile tundub selline ettevõtmine vajaliku ja atraktiivse. Osalemis- ja koostöövalmidus on suur ja see tekitab vaid hasarti ja lootust, et asjast asja saab.

J. U.: Esialgu tegeleme kontseptsiooni kontrollimisega ja autorkonna koondamisega. On vaja võrrelda tehtava suurust ja tegijate võimalusi. Eestikeelse vanema kirjavara kohta olen diskursikeskse lahenduse juba esitanud. ①

Üliõpilast

Merilyn Merisalu

merilyn.merisalu@ut.ee

O ktoobris tähistab Tartu üliõpilasteater (TÜT) kümne aasta möödumist oma esimese lavastuse esietendusest suure sünnipäevapeo ja mitmete muude sündmustega.

Tegelikult on üliõpilasteatri jaoks terve 2009. aasta kandnud juubeliaasta silti, oktoobris möödub aga kümme aastat teatri esimese lavastuse, «Kullervo» esietendusest Sõbra majas.

«Tartus on läbi aegade tegutsenud tudengite truppe, aga midagi püsivat enne meid ei olnud,» meenutas kümne aasta tagust aega teatri kunstiline juht Kalev Kudu. 1993. aastal lükkasid Aare Laak, Timo Kikas ja Auli Auväärt käima Tartu Ülikooli draamastudio, kuus aastat hiljem loodigi just selle stuudio baasil Soome ülikooliteatri eeskujul Tartusse oma üliõpilasteater.

Sellest ajast on teater stabiilselt tegutsenud ning aja jooksul osalenud enam kui kümnel välisriigi festivalil ja publiku ette toonud üle 20 lavastuse. Järgmise kümne aasta eesmärk on saada oma statsionaarsed ruumid.

Seni on üliõpilasteater laveerinud väga erinevate proovi- ja mängukohtade vahel. Tegutsetud on küll Sõbra majas ja Pepleri tänaval, küll kirjanike maja keldris ja Genialistide klubis. Etendusi on antud näiteks ka TÜ aulas, vanas anatoomikumis, ülikooli kohvi-

teater tähistab juubelit

Tartu üliõpilasteatri teine lavastus, Georg Büchneri näidendi põhjal valminud «Woyzeck», oli esimene lavatükk, millega teater käis välisreisil Tampere üliõpilasteatri. Tartu vanas anatoomikumis etendunud lavastuses mängisid teiste hulgas praegune Vanemuise teatri näitleja Tanel Jonas, Viljandi kultuuriakadeemia lavastajana lõpetanud Sven Heiberg (laual pikali) ja Randel Veerits (taustal).

Foto: Tartu üliõpilasteatri arhiiv

kus, ülikooli ajaloo muuseumis, botaanikaaias, Tampere majas, Sadamateatris ja Lõunakeskuses.

«Idealis teemegi nii-öelda piiripealseid lavastusi, mida riigiteatrid ei julge teha. Meie saame kohtade ja teemadega riskida ja tahame sellega pakkuda heas mõttes alternatiivi Eesti teatrimaastikule,»

põhjendas üliõpilasteatri juures kõige olulisemaks mõttevabadust ja avatust pidav Kudu.

Tallinna pedagoogilises instituudis näitejuhtimist õppinud Kudu arvates annab üliõpilasteatri stuudiotöös ja lavastustes osalemine tudengitele ka mõnes mõttes lisahariduse. «Miks mitte

pidada seda hüppelauaks teatrikooli pääsemiseks – ka praegu õpib mitu teatri endist liiget nii Tallinnas lavakunstikoolis kui ka Viljandis,» tõi ta näiteks.

Tartu üliõpilasteatris on varasematel aastatel kaasa löönud näiteks Vanemuise näitlejad Tanel Jonas, Marko Mäesaar ja Maarja Mitt, Eesti Draamateatris töötav Mari Lill ja VAT Teatri näitleja Ago Soots. Sel aastal korraldab üliõpilasteater uutele näitlejaks pürgijatele vastuvõtukatsed novembrikuus.

Värskest Minski teatrifestivalilt tagasi jõudnud üliõpilasteater sõidab pärast sünnipäevapidustusi juba 14. oktoobril edasi Kolumbiasse, kus rahvusvahelisel üliõpilasteatrite festivalil osaletakse uuslavastusega «Vabadus või surm. Nestor Mahno võitlus».

ÜLIÕPILASTEATRI AVALIKUD JUUBELIÜRITUSED GENIALISTIDE KLUBIS

7.10 näituse «TÜT -10!» avamine, konverents, foto- ja filmiprogramm, teatridisko (tasuta)

8.10 Valgevene Riikliku Ülikooli teatri Na Balkone etendus «Jelisaveta Bam» (lavastaja Kalev Kudu) ja Tartu Üliõpilasteatri galaetendus «Sõbrad, me oleme kõik koos, hurraa!!! TÜT – 10!», muusikaõhtu (pilet 75/50).

PEAHOONEST ÜLIÕPILASENA

Foto: Andres Tennus

Kaarel Vanamölder,

Eesti ajaloo lektor; Narva kolledž

Peahoone kuue sambaga portikus on olnud kahe sajandi jooksul nii Tartu ülikooli kui ka kogu eestikeelse ülikoolihariduse sümbol. Peahoone sammaste vahelt on sisse ja välja saalinud tuhandeid üliõpilasi või ka neid, kes tudengiks ehk ühel päeval soovivad saada. Oleks veider kujutleda peahoonet ilma loengutele ja seminaridele suunduvate üliõpilasteta.

Ka peahoone aulat kujutame ette reeglina rahvast tulvil ja pidulikus olekus. Viibige kord aulas üksi. Kõndige sammude kajades üle saali ja minge üles rõdule, tõmmake piirete juurest üks tool lähemale

ja tajuge liigutusest kaikuvat mürinat lae all. Olete nagu hiir kontrabassis, püüate võimalikult vähe liigutada, et teie olemasoluga kaasnev kröbin ei häiriks kõlakoja vaikust. Aga kui aula on rahvas täis, siis kaob kohmetus ning kõik asetub omale kohale.

Ka minul on sel sügisel põhjust väikest viisi tähistada. Nimelt möödub 2009. aasta sügissemestril 10 aastat õpingute alustamisest Tartu Ülikoolis. Võrreldes ülikooli eksistentsiga on 10 aastat tühine hetk ning ka 200 aasta vanuse peahoonega pole siin midagi kõrvutada. Samas moodustavad kümme aastat täpselt kolm bakalaureuseõppe nominaalaega. Nüüd püüangi silmata peahoonet, saadetuna mõttes kolme viimase põlvkonna üliõpilaste pilkudest.

Istusime sel kevadsuvel sõpradest õpingukaaslastega Jaan Tõnissoni monumendi juures. Vaatasime peahoone poole ja jõudsime veidrale tõdemusele, et kümne aasta jooksul pole meil olnud peahoones mitte ühtegi loengukursust ega ka üksikloengut!

Peahoone ei seostu minu jaoks mitte kuidagi auditoorse õppetööga. Pigem on siin külastatud asja pärast administratsiooni, viibitud kontsertidel, aktustel, tunnistanud doktoridispuute või kõige sagedamini väisatud maja ühe teise asja pärast esimesel korrusel, paremat kätt, trepi all paikneva ukse taga.

Nõnda olen natuke kadestanud usuteadlasi, žurnaliste ning filolooge, kelle jaoks tähendab peahoone siiski ka loenguid ajaloolistes auditooriumites.

Samas polnud meie tõdemuses midagi sensatsioonilist. Juba pikka aega ei omanda enamik ülikooli üliõpilastest teadmisi siin. Tudengite arv on võrreldes 200 aasta taguse ajaga suurusjärkude võrra muutunud ning teisenenud on ka teaduskondade olmetingimused.

Kahe sajandi jooksul on ülikool ennast nii tihedasti linna sisse seadnud, et esmakursuslane võib septembri esimestel nädalatel ühtäkki aduda, kuidas pea igast ülikoolile kuuluva hoone aknast on võimalik silmata järgmist. Peahoone on jäänud majakaks linnaruumis, ent ka päris majakais toimetavad vaid majakavahid, kes ise samuti tuletornides enam ammu ei ela. Nõnda on 200-aasta vanune ülikooli peahoone jäänud täna üha rohkem vaid administratiiv- ja esindusfunktsioonide päralt. Kas selle üle rõõmustada või kurta, ei oska ma vastata.

10 aastat tagasi juulis sisenesisin ma esmakordselt üliõpilaskandidaadina peahoonesse sisseastumisdokumente esitama. Ka täna on see laialt praktilise-ritav, ent tudengiks on võimalik pürgida lävendit seljatades ka valutult üle Interneti SAISI kaudu.

Et aulas ei korraldata enam naljalt ka bakalau-reuseõppe lõpuaktusi, võib siin peetavate loengute puudumisel üliõpilane stuudiumi teoreetilisel lõpetada kordagi peahoonesse sisenemata.

Samas on peahoone jätkuvalt väga tõhus sümbol, mida vermitakse sõrmusesse ja tikitakse ülikooli üldmütsile ning kantakse-kasutatakse uhkusega. Valitud lõpetajad pälvivad aulas ka käepigistuse ja värske sinaka diplomi ning rivistuvad lõpuks kuue samba ette grupipildiks, kuigi tegelikult oleks kodu-instituudi ette koguneda märksa sobivam.

Mingem korra tagasi vanadesse headesse aegadesse 100 aasta eest, mil ülikool peesitas tegevate tippteadlaste ausäras. Tollal oli üliõpilaste seos peahoonega tänasest kindlasti elulisem mitte ainult selle tõttu, et siin toimus rohkem loenguid.

Ülikool oli füüsiliselt väiksem ning akadeemilisel perel oli ühiskonnas eriline staatus. Tudeng polnud veel klient, vaid kolleeg. Side üliõpilastega oli märksa isiklikum ning otsesem, et võis vahel tähendada isegi vangistust pööningukorruse kartserites.

Peahoone sümboliseeris tudengitele ülikooli tervikuna tänasest elulisemal ja otsesemal viisil. Austuses ülikooli vastu pesitses ka protestiuljus, mille üheks kanaliseerimisvõimaluseks said peahoone kui sümboli vastu suunatud tudengitembud.

Näiteks kirjeldab 1930. aastate teisel poolel rohu-teadust õppinud Bernd Nielsen Stockeby värvikalt üht Tartu filosoofiatudengit pseudonüümiga A, kes hommikupoolikul eksamil läbi kukkus ning asus

seejärel korporatsioonikonvendis muret uputama. Varastel hommikutundidel küpsenud otsuse ajal otsustas tudeng kuulutada ülikoolile sõja. Ta haaras konvendikorteri seinal rippunud raske saabli ning sööstis lahingusse.

Oli ilus kesksuvine aeg aastal 1932, mil ülikool valmistus tähistama 300. aastapäeva. Kutsutud olid kõrged külalised, teistes seas riigivanem ning Rootsi kroonprints, kelle auks olla peahoone aulasse ehitatud ükselt poodiumini viiv loorberiallee.

Seda alleed mööda sammus tühjas aulas kell kuus hommikul ihuüksinda filosoofiatudeng A, raiudes saabliga korrapäraselt vasemale ja paremale, langes üksteise järel loorberipuud, tsiteerides samal ajal Saksa romantikust luuletaja Ludwig Uhlandi kangelasballaadi.

Ilus lugu, kas pole? Igati Tartu tudengite reputatsiooni väärt kangelaslegend, ent oluline oleks täheldada, et peahoone ei ole enam tudengitempu-de sihtmärk.

Käsitleme täna peahoonet hästirenoveritud arhitektuurimälestisena, väärrika maskotina, kus sündmatu ülalpidamine ei ole justkui kohane. Vana-de heade aegade heiasusena koguneme kord aastas tõrvikute valgel ülikooli ette ja kuulame rektori tervitust. Samas olen kindel, et mitte kõik tänased üliõpilased pole külastanud kartseri jäänuseid peahoone pööningukorruusel, uudistanud klassikalise kunsti muuseumi või osalenud emakeelse ülikooli pidulikul aktusel.

Rohkem kui kümme aastat tagasi lõpetas peahoones tegutsemise kohvik Sophokles, mille meenutamine kutsub vilistlastes esile nostalgiavärinaid. Täna on peahoone praktiliselt ümbritsetud lokaalidest ning kohvikutest ja seega poleks siia ühte toitlustus-asutust lisaks enam justkui vaja.

Kaaluda võiks ehk hoopis ühe teise vana hea traditsiooni – nimelt akadeemilise klubi – elluäratamist. Klubis veetsid oma vaba aega üliõpilased, õppejõud ja teised ülikooli liikmed.

200 aastat möödanimku ei tähenda ühe hoone jaoks midagi. Ammugi ei peaks siis Tartu Ülikooli peahoonet musealina maha kandma.

Essee on kohendatud autori ettekandest peahoone 200. aastapäeval 8. septembril 2009. ①

Mööda 6000 jäasse raiu

4. OKTOOBRIST SAAVAD TURISTID JA MÄGIRONIJAD TÜRGIS ISHAKPASA KINDLUSES VÄRSKENDADA OMA TEADMISI VÕI ÜLDSE ESIMEST KORDA MIDAGI TEADA SAADA EESTIST, TARTU ÜLIKOOList JA ÜLIKOOli PROFESSORIST, ARARATI (5137 M) VALLUTAJAST JOHANN JACOB FRIEDRICH WILHELM PARROTIST. TÄNAVU MÖÖDUB SELLE PÜHA MÄE ALISTAMISEST 180 AASTAT – TEADAOLEVALT OLI PARROT ESIMENE, KES SUUTIS TÕUSTA MÄETIPPU, MIS ON ÜLE 5000 MEETRI KÕRGE.

Varje Sootak

varje.sootak@ut.ee

Araratti (türgi keeles *Ağrı Dağı*) peetakse pühaks mäeks. Vana testamendi kohaselt jõudis Noa pärast ülemaailmset veeuputust oma laevaga veest välja paistnud Ararati tippu. Reisikirjas «Reis Araratile» on Parrot kirjutanud, et juba ainuüksi püha mäe nägemine uskliku kristlase ja kogenud rännumehe pilguga tähendas selle eesmärgini jõudmisel äraütlemata palju. Suur- ja Väike-Ararat jätsid talle imepärase mulje ja ta on neid jäädvustanud ka oma joonistustel.

PÜHALE MÄELE 1829

Ilmselt teavad vähesed, et füüsikaprofessor ja hiljem Tartu Ülikooli rektor (1831–1834) Friedrich Parrot oli kirklik mägi-

ronija. 1828. aastal esitas ta Tartu ülikooli nõukogule projekti Ararati vallutamiseks ning loodusteaduslikuks uurimiseks. Selleks ajaks oli temast kujunenud juba üks alpinismi pioneere.

TÜ vanemteadur Erki Tamiksaar on omaaegset teadusmaailma tutvustades öelnud, et 17. sajandil tegi täppisteaduse areng Lääne-Euroopas vajalikuks loodusnähtuste täpse registreerimise. «18. sajandi keskpaigaks oli oluliselt avardunud ka ettekujutus maa ja vee vahekorradest ning kraadimõõtmise ekspeditsioonid Prantsusmaal, Lapimaal, eriti aga Lõuna-Ameerikas tõestasid, et Mont Blanc on vaid Euroopa kõrgeim mägi.»

Geofüüsikalisteks vaatlusteks ja mõõtmisteks oli Parrot konstrueerinud mitmeid aparate: pendli, magnetilise inkliinaatori ja deklinaatori, täpsed kaalud,

elavhõbedabaromeetri jm. Neid valmistas ülikooli meister J. C. Brücker. TÜ ajaloo muuseumi ekspositsioonis on välja pandud ka üks taoline baromeeter. Sellise elavhõbedabaromeetri abil määras Parrot mägedes igilume kõrgusi. Museoloog Toomas Punga väitel valmistati Tartus vähemalt 26 baromeetrit. «Selliseid baromeetreid kasutati mitmes Vene meteoroloogiaobservatooriumis.»

Ararati ekspeditsioonil abistasid kaardistamisel, baromeetrilisel nivelleerimisel ning botaanika ja zooloogia andmete kogumisel neli üliõpilast. Kuulsast Edžmiatsini kloostrist leidis Parrot tippu ronimiseks lisakaaslasi, kelle hulgas oli diakon Hatšhatur Abovjan.

Hiljem kutsus Parrot Abovjani, kellest sai uue armeenia kirjakeele ja kirjanduse looja, Tartusse

tud astet Ararati tippu

õppima. Reisikirjas märgib Parrot, et Abovjan osutus tõlgina asendamatuks. Samuti tundis diakon ekspeditsiooni vastu suurt huvi.

Ararat oli kõrge, järsk ja jääga kaetud. Et näiteks nõlva kaldel mitte tagasi libiseda, raiuti kirkaste, kangide ja keppidega trepitaolisi astmeid. Esimene ronija uuristas ainult hädapärase astme, et ise edasi pääseks, iga järgmine laiendas seda.

Parrot kirjeldas järgmisel päeval pärast tippu jõudmist kirjas Tartu ülikooli nõukogule: «/ .../ me jõudsime /.../ õnnelikult, kuid väga väsinutena Ararati tippu. Iga aste, mis me lumel või õigemini jääga kaetud mäenõlva järsus osas tegime, tuli suurte ohvritega jäässe sisse taguda ja neid tuli oma 5000 kuni 6000.».

Peale baromeetriliste ja trigonomeetriliste kõrgusemõõtmiste uuris Parrot ka Ararati kaljustruktuuri kivimeid, mis olid tema järeltulel vulkaanilist päritolu. Kõikjalt leidis ta ka kõrgmäestikutaime jälgid.

Kaheksat järgmist päeva kasutas Parrot osalt magnetiliste vaatluste kordamiseks, osalt pendlikatseteks.

Ühe üliõpilase, Vassili Fjodorovi Reichenbachi teodoliidiga tehtud mõõtmiste tulemusel pandi kirja mitmeid geograafilisi koordinaate, millest oli Parrotil kaardi koostamisel palju abi.

PÜHALE MÄELE 2009

Nüüd, 180 aastat hiljem tõuseb taas rühm mägironijaid Ararati tippu ning peale selle avatakse Türgis Parroti mäkkeronimist tutvustav näitus, mille koostas Erki Tammiksaar. Näituse avamisele sõidab ka rektor Alar Karis.

Ürituste peakoordinaatori, Ankaras asuva Eesti Vabariigi saatkonna 3. sekretäri Vahur Luhtsalu sõnul kavatsevad Eesti ja Türgi mägimatkajad jõuda Ararati tippu 9. oktoobril ehk täpselt 180 aastat pärast Parroti vallutust.

Mõte korrata Parroti retke tekkis Luhtsalu sõnul pärast Türgis asuva Eesti saatkonna külaskäiku

Ağrı maakonda. «Maakonna brošüüris oli Parroti saavutus mainitud vaid ühelauselise lõigu- ja sedagi vigase nimekujuga – Frederik Von Parat.»

Inspiratsiooni mäe otsa ronimiseks ja näituse korraldamiseks andis ka eelmise suursaadiku Märt Volmeri käik Araratile.

Kuna renoveeritavat Ishakpasa kindlust külastab aastas kümneid tuhandeid turiste, siis sobib see näitus Luhtsalu arvates väga hästi tutvustama Eestit, Parrotit ja Araratti.

Ararati kavatsevad koos diplomaat Luhtsaluga tänavu vallutada ka kaks Kreeka ja üks Maroko diplomaat, tuntud alpinist Jaan Künnap, TÜ vilistlased Erki Tammiksaar ja Riho Västrikt jt. OÜ Vesilind juhatajal, tuntud teadusfilmide tegijal Riho Västrikul on kavas teha mäkketõusust dokumentaalfilm.

Kasutatud kirjandust vt: www.ajakiri.ut.ee

F. Parrot ja A. Hagen «Suur- ja Väike-Ararat põhja poolt vaadelduna».

Väsimatu rändaja

Parroti nime tuntakse eelkõige 1802 taasavatud Tartu ülikooli esimese rektori, füüsikaprofessori Georg Friedrich Parroti järgi. Füüsikaprofessoriks sai ka tema noorem poeg Friedrich (1791–1841), kes oli aastail 1831–1834 samuti rektor.

Arstiteadust õppinud Friedrichit paelus varakult matkamine ja mägironimine. Kuigi matkamine oli tollal üliõpilaste ja õppejõudude seas tavaline, kasutasid kaasaegsed tema puhul epiteeti «väsimatu rändaja». Parrot ühendas oma harrastuse teadusvaatlustega. Eriliseks huviobjektiks oli igilume piiri kindlakstegemine baromeetrilise nivelleerimise abil.

Juba tudengina uuris ta mineraloogiaprofessor Moritz von Engelhardti Krimmi ja Kaukaasia ekspeditsioonil taimestikku ja tegi füüsikalisi ja geograafilisi vaatlusi. Sellel reisil tegi Parrot kindlaks, et Kaspia meri asub

madalamal kui Must meri.

1814 lõpetas Parrot ülikooli meditsiini- ja kirurgiadoktorina. Lääne-Euroopa suuremates ülikoolides ja haiglates täiendades kõitsid teda Alpid ja Püreneed, Šveitsi Alpides jõudis ta Monte-Rosa mäetipus (4634 m) 3915 m kõrguseni. Teadaolevalt esimesena tõusis ta aga Püreneedes kõrguselt kolmandale tipule Monte Perdido (3355 m). Neil reisidel tegi Parrot väga täpseid geofüüsikalisi vaatlusi ja mõõtmisi.

1821 sai Parrotist Tartus füsioloogia- ja patoloogiaprofessor. 1826 loobus Parrot vanem füüsikaprofessori kohast poja kasuks ja andis aktiga üle ka füüsikakabineti. On säilinud ürik, millel on mõlema Parroti allkirjad.

1829. aasta ekspeditsiooni kolmandal katsel õnnestus Parrotil tõusta Ararati tippu. Viimasel reisil uuris ta Nordkappi Maa magnetismi. ☺

FRIEDRICH PARROTI NIMI ON...

...mäetipul Alpides Mont-Rosa massiivis (Parrotspitze 4432). Samas piirkonnas üritas Parrot tõusta 1816. a Piramide Vincenti (4215 m) tippu.

...mäetipul Kesk-Pamiiris (6277). 1982 korraldas TRÜ Alpi klubi Firn ülikooli 350. aastapäeva puhul ekspeditsiooni Kesk-Pamiirile. Ühele mäetipule anti Tartu ülikooli, teisele Parroti nimi.

1969, kui möödus 140 aastat Ararati vallutamisest, taastas Firn Vana-Jaani kalmistul Parroti hauakivi metallplaadi.

...mälestustahvilil peahoonel aud 102. Aastal 1967 avati Parrot vanema 200. sünniaastapäeval endise füüsikakabineti seinal mälestustahvel aastail 1809–1859 seal tegutsenud füüsikutele.

TÜ raamatupood soovitab:

Oxfordi filosoofialeksikon

Simon Blackburn;
tõlk. M. Väljataga ja
B. Mölder
Vagabund, 2002
Kõva köide, 520 lk,
ISBN: 9789985835586

hind: 210 kr

Soome-ugri saamine. Uurali kivi- ja metalli- aegne tsivilisatsioon

Enn Haabsaar
Kirjastus Argo, 2009
Kõva köide, 463 lk,
ISBN: 9789949438624

hind: 307 kr

Eesti teadlased paguluses

Koost. Vahur Mägi ja
Anne Valmas
Tallinna Ülikooli Kirjastus,
2009
Kõva köide, 272 lk,
ISBN: 9789985586457

hind: 270 kr

Väärtused, iseloom ja kool. Väärtuskasvatuse lugemik

Koost. Märt Pöder, Margit
Sutrop, Pille Valk
Tartu Ülikooli eetikakeskus
Eesti Keele Sihtasutus,
2009

Kõva köide, 370 lk,
ISBN: 9789985792810

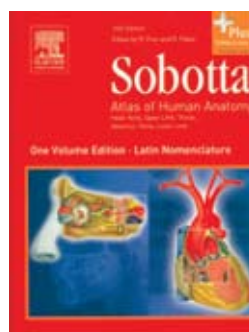
hind: 200 kr

Kõrva-, nina-, kurgu- haigused. Valvearsti teatmik

Timo Atula, Karin
Blomgren; tõlk. Ü. Kirss
Kirjastus Medicina, 2009
Kõva köide, 200 lk,
ISBN: 9789985829912

hind: 270 kr

Sobotta – Atlas of Human Anatomy 14th Revised ed, Latin Nomenclature

Single Volume Edition
Reinhard Putz,
Reinhard Pabst
Churchill Livingstone,
2009

Kõva köide, 818 lk,
ISBN: 9780702034831

hind: 1905 kr

Võõrkeelse kirjanduse tellimine
TÜ liikmeskonnale kehtib soodustus 10%
veebipood – www.ut.ee/raamatupood

Ülikooli 11
E-R 10 –18
L 10 –16

TARTU
ÜLIKOOLI
RAAMATUPOOD

Õnnitleme

MARIKA VÄLI – 50

Foto: Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi arhiiv

3. oktoobril saab 50. aastaseks kohtuarstiteaduse professor Marika Väli.

Kohtuarstiteaduse kui eriala vastu hakkas Väli huvi tundma juba arstiteaduskonna üliõpilase-
na. Kuigi mõtetes oli ka õigus-
teaduskonda üleminek, otsustas
ta 3. kursusel, et temast saab
kohtuarst.

1983. aastal pärast Tartu
Ülikooli arstiteaduskonna ravi
eriala lõpetamist asuski ta tööle
kohtuarstiteaduse õppetooli

assistendina. Peagi lisandus töö
kohtumeditisiiniekspertina Eesti
Kohtuarstlikus Ekspertiisibüroos
(alates 2008 Eesti Kohtueks-
pertiisi Instituut), mis ühendas
teoreetilised teadmised prakti-
liste ametioskustega – Välist sai
kohtuarst.

2007. aastal hinnati tema pi-
kaajalist tööd eriala edendamisel
Eesti Vabariigi Valgetähe IV klassi
teenetemärgi vääriliseks.

Üliõpilased hindavad profes-
sor Välit kõrgelt – 2008. aastal
valisid tudengid ta aasta üheks
parimaks õppejõuks. Naise
sihikindlus ja erialale pühendu-
mine ei ole märkamata jäänud ka
väliskolleeptide hulgas, kes valisid
ta 2009. aastal ühenduse Euro-
pean Council of Legal Medicine
juhatuse liikmeks.

Juubilari ümber on alati olnud
kohtuarstiteadusest huvitatud
üliõpilaste ring, mitmest on
saanud kohtuarstid, osa jätkavad
õpinguid doktorantuuris, osa

alles alustavad eriala õppimist.

Kolleevid iseloomustavad teda
kui tohutu töövoimega paran-
damatut optimisti, kes ei karda
uuesti alustada, kui miski ei lähe
soovitud viisil. Ta on alati uutest
ideedest pakatav, kaastöötajaid
innustav, aeglasema mõtlemisega
inimesi tagant kiirustav ja vahel
liigagi tegus, sahmides korraga
mitmes suunas. Aga kõik vajalik
saab tehtud. Selle näiteks on tema
eestvedamisel 2007. aastal kohtu-
arstiteaduse õpiku ilmunine.

Väli tunnistab ka ise, et vahel
võiks rohkem puhata. Tugevus,
vastupidavus ja leidlikkus on
saanud alguse kooliajast, mil ta
tegeles aktiivselt mitme spordi-
alaga: suusatamine, ujumine, pal-
limängud ja male. Praegu püüab
ta leida aega, et käia hommikul
enne tööd ujumas ja tööle jõuab
ta ikkagi enne kella 8.

Õnnitlused juubeliks!
Kolleevid

Õnnitleme

70 Airi Värnik, sotsioloogia ja
sotsiaalpoliitika instituudi külalis-
professor – 26. oktoober

65 Hans Korge, optika ja gaasla-
henduse lektor – 12. oktoober

60 Klaara Kask, loodusteadusli-
ku hariduse keskuse erakorraline
teadur – 6. oktoober

Siina Daaniel, sisevalvetöötaja –
8. oktoober

Vello Peedimaa, kalabioloogia
ja kalanduse osakonna koordi-
naator – 17. oktoober

Victor Anchevskiy, kojamees –
25. oktoober

Karin Hellat, kolloid- ja kesk-
konnakeemia lektor – 30. okto-
ber

55 Aune Past, avalikkussuhete
ja teabekorralduse lektor – 1.
oktoober

Ljubov Gurtovets, koristaja –
15. oktoober

Tiina Sammelselg, Tartu Üli-
kooli raamatukogu raamatukogu-
hoidja – 18. oktoobril

Nadežda Ivanova, raha ja pan-
ganduse dotsent – 23. oktoober

50 Maire Merioja, Tartu
Ülikooli Virumaa esindaja – 12.
oktoober

Leho Kõiv, neurokirurgia vane-
massistent – 30. oktoober

45 Kaie Aia, vanemraamatupida-
ja – 22. oktoober

40 Olga Schihalejev, religioo-nipedagoogika assistent – 26. oktoober

35 Annika Kohv, õppekorralduse spetsialist – 4. oktoober
Dagmar Narusson, sotsiaaltöö lektor – 6. oktoober

Angelina Valk, Pedagogicum juhi abi – 28. oktoober

30 Margus Ennok, neuropsühholoogia teadur – 5. oktoober
Argo Vonk, bioorgaanilise keemia õppetooli erakorraline teadur – 20. oktoober

25 Tuuli Kauer, kaugseire ja mereoptika osakonna laborant – 4. oktoober

Nele Salveste, foneetika labor, spetsialist – 27. oktoober

Margus Valge, tehnoloogiainstituudi spetsialist – 29. oktoober

IN MEMORIAM

Pille Valk

21.12.1959–12.09.2009

12. septembril 2009 viis raske haigus meie seast TÜ usuteaduskonna religioonipedagoogika dotsendi Pille Valgu. Alates aastast 2005 oli Pille Valk ka Helsingi Ülikooli käitumisteaduste teaduskonna õpetajakoolituse osakonna dotsent.

Kui Pille Valk 1990. aastate alguses religiooniõpetuse küsimusega Eestis tegelema hakkas, oli religiooniõpetuses pool sajandit väldanud paus, mida jõudumööda oli täitnud ateistlik kasvatus-töö. Katkenud oli õppimise ja õpetamise traditsioon, puudusid kontaktid teiste maade religioonipedagoogidega, erialane kirjandus oli peaaegu olematu.

Ühiskonnas toimunud suured muutused välistasid võimaluse, et religiooniõpetus koolides toimuks sajanditaguse mudeli järgi. Ka religioonipedagoogika oli muutunud: sotsiaalteadused ja empiirilised uuringud olid saanud märksa suurema rolli kui varasema teoloogia ja/või konfessioonikesk-

se lähenemise puhul tavaks oli.

Pille Valk töötas välja religiooniõpetuse kontseptsiooni Eesti koolile, mis arvestab õppimise ja õpetamise tervikkontekstiga. See oli ka Pille Valgu doktoriväitekirja (2003) põhiline teema.

Pille Valk oli kultuuriteooria tippkeskuse religiooniuuringute töörühma juht. Religioonipedagoogikast omakorda on väike samm väärtuste ja väärtuskasvatuse modelleerimise suunas, mille esimesed viljad ilmusid sel aastal TÜ eetikakeskuse kogumikus «Väärtused ja väärtuskasvatus».

Pille Valk on läbi viinud mitmeid empiirilisi uurimusi Eesti koolides, avaldanud üle 50 teadusartikli ja kaks monograafiat. Tema (peaaegu) lõputust energiast ja kompetentsusest andis tunnistust kuulumine paljudesse ühendustesse ja komisjonidesse nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt. Ta oli ka Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse juures töötava üleriigilise religiooniõpetuse ainenõukogu esimees.

Pille Valk oli armastatud õpetaja ja õpetajate õpetaja. Usuteaduskond jääb puudust tundma südamlikust ja hoolivast kolleegist ning elutargast sõbrast, kes oskas rõõmu tunda väikestest asjadest, kes taotles rahu ja leppimist (või vähemalt arusaamist) ka kõige häälekamate oponentidega, kes oma perekonna, kolme lapse ja kolme lapselapse kõrvalt ei unustanud kunagi ka neid lapsi, kel kodu pole.

Mõned inimesed elavad intensiivsemalt ja säravad eredamalt kui teised. Pille Valk oli karismaatiline ja innustav õppejõud ning loov teadlane, kelle sarnaseid pole ühelgi ajal liiga palju.

Usuteaduskonna nimel
 Anne Kull

**TARTU ÜLIKOOLI SIHTASUTUSE
STIPENDIUMID 2009. A SÜGISSEMESTRIL****Estraveli stipendium – kokku 40 000 krooni.**

Stipendiumite suurus sõltub taotlustest. Taotleda saavad kõikide teaduskondade vahetusüliõpilased ja noorteadlased oma õppe- ja teadusreiside toetuseks.

Kaleva Traveli stipendium – kokku 100 000 krooni. Stipendiumite suurus sõltub taotlustest. Taotleda saavad kõikide teaduskondade magistri- ja doktoritaseme üliõpilased oma õppereiside toetuseks.

Tartu Raefondi stipendium ja preemia – 10 stipendiumi á 10 000 krooni ja 80 000 krooni preemiateks. Stipendiumi saavad taotleda Tartust pärit edukad üliõpilased oma õppe- ja teadustöö toetuseks. Preemiad on mõeldud TÜ õppejõudude, üliõpilaste ja töötajate premeerimiseks Tartu linna ajalugu, haldust, infrastruktuuri ja huve käsitlevate silmapaistvate teadus-, õppe- ja arendustöö tulemuste eest, samuti samasuunalise teadus- ja õppetegevuse arendamise eest.

Silvere-Panti stipendium – 4 stipendiumi á 15 000 krooni. Taotleda saavad kõikide erialade kõigi tasemete edukad üliõpilased, kes vajavad majanduslikku abi. Võrdsete kandidaatide puhul eelistatakse naisüliõpilasi.

Ruth Kábini stipendium – 10 000 krooni. Taotleda saavad arstiteaduskonna põhiõppe edukad üliõpilased, samuti Arstiteadusüliõpilaste Selts toetusena rahvusvaheliste erialaorganisatsioonide tegevuses osalemiseks.

Liisa Kolumbuse stipendium – 2 stipendiumi á 20 000 krooni. Taotleda saavad arstiteaduskonna edukad doktoriõppe üliõpilased.

Fred Kudu stipendium – 15 000 krooni. Taotleda saavad kehakultuuriteaduskonna kõigi tasemete edukad üliõpilased.

Atko Viru stipendium – 30 000 krooni. Taot-

leda saavad kõigi avalik-õiguslike kõrgkoolide doktorandid, noorteadlased ja õppejõud (kuni 40-aastased), kellel silmapaistvaid tulemusi liikumis- ja sporditeaduste alases teadustöös.

Valter Niiluse preemia – 10 000 krooni. Taotleda saavad läänemeresoome keelte ja eesti murrete valdkonnaga tegelevad teadlased ja teadlaste töörühmad.

Leo Koobase stipendium – 10 000 krooni. Taotleda saavad eesti keelt põhiaainena õppivad bakalureuse- ja magistriõppe üliõpilased.

Johannes Voldemar Veski stipendium – 10 000 krooni. Taotleda saavad eesti keelt põhiaainena õppivad bakalaureuseõppe viimase aasta üliõpilased ja magistrandid.

Aare Ruth Mörneri stipendium – 2 stipendiumi á 15 000 krooni. Taotleda saavad filosoofiateaduskonna ajaloo eriala ja õigusteaduskonna (eelistatud õigusajaloo valdkonna) magistrandid ja doktorandid.

Simon Levini stipendium – 50 000 krooni. Taotleda saavad õigusteaduskonna magistritaseme üliõpilased, kellel on silmapaistvaid tulemusi õppetöös ja karistusõiguse, kriminaalmenetluse, kriminoloogia või õiguspsühholoogia alases teadustöös.

Urmas Sõõrumaa stipendium – 2 stipendiumi á 25 000 krooni. Taotleda saavad edukad õigusteaduskonna kõikide tasemete üliõpilased (alates 3. semestrist), kellel on silmapaistvaid tulemusi õppe- ja teadustöös, kes on tulemuslikult kaasa lõönud õigusteadusalas arendustegevuses ja on ühiskondlikult aktiivsed inimesed.

Eduard ja Eero Raigi stipendium – 2 stipendiumi á 20 000 krooni. Taotleda saavad õigus- ja majandusteaduskonna kõigi tasemete edukad üliõpilased.

Flory ja Erik Kalve stipendium – 20 000 krooni. Taotleda saavad majandusteaduskonna

kõigi tasemete edukad üliõpilased ja teadurid. Võrdsete kandidaatide puhul eelistatakse korp. Põhjala liikmeid.

Loova täppisteaduse stipendium – 15 000 krooni. Taotleda saavad täppisteaduste valdkonna (füüsika, keemia, matemaatika) bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppe üliõpilased oma teadus- või arendustööga, taotletud leiutise- või patendiga, valdkonda tutvustava ja toetava tegevusega, uute innovaatiliste õppemeetodite kasutuselevõtu ja loomisega.

August Parise stipendium – 10 000 krooni. Taotleda saavad edukad loodus- ja tehnoloogiataaduskonna keemia (eelistatud keskkonnakeemia) eriala magistrandid.

Gerda Spohri stipendium – 10 000 krooni. Taotleda saavad edukad loodus- ja tehnoloogiata-

duskonna füüsika (eelistatud keskkonnafüüsika) eriala magistrandid ja doktorandid.

1. novembrini saab taotleda ka varem väljakuulutatud **Andreas ja Elmerice Traksi stipendiumi** (kokku 200 000 krooni) ja **Carl Schmidt preemiat** (23 000 krooni). Vt infot septembrikuu ajakirjast.

Taotlused stipendiumitele kandideerimiseks tuleb sisestada hiljemalt **1. novembriks** TÜ SA koduleheküljel www.ut.ee/sihtasutus, alajaotises «Taotle stipendiumi».

Lisadokumendid saata soovitavalt e-posti teel ruth.kotsar@ut.ee.

Raefondi preemia esildised tuleb saata hiljemalt 1. novembriks TÜ SA-le sisepostiga või aadressil Ülikooli 18.

Lisainfo: www.ut.ee/sihtasutus; tel 737 5852 või 521 6820 (Ruth Kotsar)

2009/2010. ÕPPEAASTA ERNST JAAKSONI MÄLESTUSFONDI STIPENDIUMI KONKURSS

Mälestusfondi eesmärk on toetada välismaal kraadiõppes õpinguid või teadusuuringuid jätkavaid doktorante, teadureid ja õppejõude. Stipendium määratakse üks kord aastas. Stipendiumi saaja peab olema TÜ doktorant või doktorikraadi kaitsnud kuni 41-aastane TÜ teadur või õppejõud ja tema uurimistöö peab kuuluma teaduskondade poolt sihtasutusele esitatud prioriteetsesse teadusvaldkonda.

Stipendiumi suurus: **200 000 krooni**. Taotluste esitamise tähtaeg: **1. veebruar 2010**. Stipendiumi saajad kuulutatakse välja **24. veebruaril 2010. aastal**. Tänavused teaduskondade esitatud teadusprioriteedid:

Filosoofiateaduskond «Kultuuriuuringud»

Usuteaduskond «Religioon interdistsiplinaarse te uuringute objektina»

Õigusteaduskond «Keskkonnaõigus»

Arstiteaduskond «Radioloogia»

Sotsiaalteaduskond «Rahvastiku vananemine»

Matemaatika-informaatikateaduskond «Informaatika»

Kehakultuuriteaduskond «Liikumis- ja sporditeadused»

Haridusteaduskond «Kasvatusteadused»

Majandusteaduskond «Klientide ja organisatsioonide käitumismustrid»

Loodus- ja tehnoloogiategaduskond «Loodusteadused ja tehnoloogia»

Stipendiumi taotlejal tuleb esitada SA juhatusel hiljemalt **1. veebruariks 2010.** järgmised dokumendid: stipendiumitaotlus (sihtasutuse vorm); ülevaade erialasest tegevusest; ülevaade kavandatavast uurimistööst ning põhjendus, et see vastab stipendiumi eesmärgile; kahe õppejõu soovitus (sh. vastava teaduskonna dekaani soovitus); ülevaade ühiskondlikust tegevusest; vastuvõtva ülikooli või teadusasutuse kinnitus õppima asumise või teadustööga tegelemise kohta; täielik kulutuste eelarve välisriigi ülikooli või teadusasutuse juures (k.a. reisikulud); kaasfinantseerimise allikad ja toetussummade suurus.

Lisainfo TÜ SA telefonil 7 375 852 või 52 16 820 või e-kirja teel aadressil tysiht@ut.ee või ruth.kotsar@ut.ee. Elektroonne taotlus asub www.ut.ee/sihtasutus.

ÜLIÕPILASTE TEADUSTÖÖDE RIIKLIK KONKURSS 2009

Konkursil võivad osaleda kõik 2008. ja/või 2009. kalendriaastal HTMi õppekavade registrisse kantud õppekava järgi õppivad või õppinud üliõpilased või üliõpilaskollektiivid.

Tähtaeg – **15. oktoober 2009** (postitempli kuupäev). Preemiafond – 950 000 krooni. Toid hinna-takse kolmes tasemekategoorias ja preemiasummad jagunevad järgmiselt:

1) rakenduskõrghariduse ja bakalaureuseõppe

üliõpilaste teadustööd – I preemia 15 000, II preemia 10 000, III preemia 5000 krooni

2) magistriõppe üliõpilaste teadustööd – I preemia 25 000, II preemia 20 000, III preemia 10 000 krooni

3) doktoriõppe üliõpilaste teadustööd – I preemia 25 000, II preemia 20 000, III preemia 10 000 krooni.

Valdkondlikud kategooriad: bio- ja keskkonnateadused, ühiskonnateadused ja kultuur, terviseuurin-gud, loodusteadused ja tehnika. Peale selle antakse välja peaauphind suurusega 55 000 krooni.

Lisainfo: www.archimedes.ee/teadpop/; tead-pop@archimedes.ee, tel 730 0338, 533 00 787.

SA Eesti Rahvuskultuuri Fond

SA Eesti Rahvuskultuuri Fond stipendiume ja toetusi 2010. aastaks jagatakse üldfondist ja 128 allfondist. Nende hulgas on mitmeid haridust ja teadustööd toetavaid allfonde.

Taotluste vastuvõtt lõpeb neljapäeval, 15. oktoobril 2009 kell 16.

Lisainfo jagamise tingimuste kohta ning taotluse esitamiseks vajaliku ankeedi leiab veebiaadressilt www.erkf.ee või SA Eesti Rahvuskultuuri Fond kon-torist aadressil:

A. Weizenbergi 20A-13 (III korrus), 10150 Tallinn

Telefon 601 3428

Vastuvõtt tööpäeviti 10–16

Stipendiume jagatakse järgmistest haridust ja teadustööd toetavatest allfondidest:

Camilla ja Leo Kuusi fond

Asutatud 2007 Eesti Rahva Muuseumi poolt Camilla Kuusi avanenud testamendi alusel saadud vahenditest. Camilla ja Leo Kuusi fondi eesmärk on toetada ERMi tegevust ning kultuuriteaduste erialade üliõpilaste ja teadlaste uurimistööd Eesti kultuuri ja rahvakultuuri valdkonnas.

Harry Kingissepa fond

Asutatud 2007 Harry Kingissepa poolt eesmärgiga toetada Saaremaa Ühisgümnaasiumi lõpetanud, kes on õppinud hea õppeedukusega, kuid kelle majan-duslik kindlustatus on nõrk hariduse jätkamiseks.

Salme ja Aleksander Mathieseni fond

Algatatud 2004 Rootsis asuva Salme ja Alek-sander Mathieseni mälestusfondi poolt eesmärgiga toetada avalik-õiguslike ülikoolide magistri- ja doktoriõppe üliõpilasi arstiteaduse ning inseneri- ja täppisteaduste (füüsika, keemia, matemaatika) valdkondades.

Sel aastal toetatakse magistri- ja doktoriõppe üliõpilasi inseneri- ja täppisteaduste (füüsika, keemia, matemaatika) valdkondades.

Abel-Mirka fond

Asutatud 2000 Aadu ja Jako Abeli ning Hans Mir-ka poolt eesmärgiga toetada Eesti majandusteaduste üliõpilaste koolitust Ameerika Ühendriikides.

Aleksander Raadi fond

Asutatud 2004 Lily Kocinsi poolt isa Aleksander Raadi (1905–1941) mälestuseks.

Aleksander Raadi fond toetab Orissaare Gümnaa-siumi lõpetanud noori haridustee jätkamisel, kusjuu-res eelistatud on Valjala vallast pärit noored.

Antti Piippo fond

Asutatud 1997 ASi Elcoteq Tallinn poolt ees-märgiga toetada Eesti tehnika- ja majandusteaduste üliõpilaste ja uurijate koolitust.

Arno Tali fond

Asutatud 2005 MTÜ Arno Tali Sihtkapitali poolt eesmärgiga toetada eelkõige maapiirkondadest pärit

edukaid üliõpilasi, kellele perekonna majanduslik olukord võib saada takistuseks kõrghariduse omandamisel.

Augustin ja Niina Saare fond

Asutatud 2002 Irina-Irene Saare poolt oma vane-mate mälestuse jäädvustamiseks.

Fond toetab vähekindlustatud andekaid noori Eesti Vabariigi kodanikke haridustee jätkamisel, kaasaarvatud sport, muusika ja ballett.

Doktor Ivo Risti fond

Algatatud 1999 perekond Risti poolt dr Ivo Risti (1935–1997) mälestuse jäädvustamiseks.

Fond toetab traumatoloogia-ortopeedia residentide (v.a 1. aasta residendid) koolitust ja täiendusõpet. Taotleja peab lisaks taotluse põhjendusele ja eelarvele esitama erialase CV.

Ernst ja Erica Kesa fond

Asutatud 1997. Ernst Kesa (1910–1994) testamendijärgse soovi kohaselt eesmärgiga toetada Eesti ülikoole õppevahendite soetamisel.

Helmut Einpauli fond

Asutatud 2005 Helmut Einpauli poolt eesmärgiga toetada eesti keele arendamist ja kasutamist.

Jaak Tamme fond

Algatatud 1999 Sirje Tamme poolt abikaasa Jaak Tamme (1950–1999) mälestuseks.

Fond toetab õppe- ning uurimistööd sotsioloogia ja haldusjuhtimise valdkonnas.

Kebina talu naispere fond

Asutatud 2004 Lily Kocinsi poolt oma kodutalu ja perekonna mälestuseks.

Fond toetab Lihula Gümnaasiumi lõpetanud noori haridustee jätkamisel, kusjuures eelistatud on Hanila vallast pärit noored.

Nokia fond

Asutatud 1999 Soome firma Nokia Oy poolt eesmärgiga toetada Eesti tehnika- ja majandusteaduste üliõpilaste ja uurijate koolitust.

Professor Uno Sibula fond

Algatatud 1997 perekond Sibula poolt professor Uno Sibula (1927–1997) mälestuseks. Fond toetab kirurgide koolitust ning täiendusõpet.

Fondi eesmärkide täitmiseks eraldatakse stipendiume Eesti Vabariigi kirurgidele uute ravi ja diagnostika võtete omandamiseks või kindla sisuga erialase koolitusprogrammi läbimiseks väljapaistvates välismaistes ravi- ja teadusasutustes.

Päevaleht Kaleva fond

Asutatud 1994 Soomes Oulus asuva aktsiaseltsi Kaleva Trükikoda poolt eesmärgiga toetada humanistlikke taotlusi, eriti ajakirjanduses.

Sini-valge fond

Asutatud 1995 Soome firmade Pohjola-yhtiöt ja Repola Oy poolt eesmärgiga toetada kirjandust ja ajakirjandust.

Suursaadik Riivo Sinijärve fond

Algatatud 2002 krahv Carlisle'i poolt eesmärgiga toetada Eesti üliõpilaste õpinguid Ühendatud Kuningriigi ülikoolides ja Eesti ülikoolide väitlusklubide võistlusreise Ühendatud Kuningriigi ülikoolidesse.

Sõnumilehe fond

Asutatud 1997 aktsiaseltsi Sõnumileht poolt eesmärgiga toetada üliõpilassporti.

Zonta fond

Algatatud 2006 Zonta Tallinna Klubi poolt eesmärgiga toetada naisüliõpilaste doktoriõpet Eesti kõrgkoolides.

Tiina Tammani fond

Asutatud 2003 Tiina Tammani poolt eesmärgiga toetada üliõpilasi ja gümnaasiumiastmel õppivaid noori, kel on loomulikkus annet ärksaks ja iseseisvaks mõtetegevuseks ning soovi ja tahtmist seda arendada.

Tiina Tammani fondist antakse sel aastal välja kolm stipendiumi:

1. stipendium üliõpilaste toetamiseks.
2. stipendium gümnaasiumiastme õpilaste toetamiseks.
3. stipendium Türi Gümnaasiumi õpilaste toetamiseks.

Wiedemanni fond

Algatatud 2005 Wiedemanni keeleauhinna laureaatide poolt eesmärgiga toetada eesti keele õpet ja

rahvuslikku kasvatust.

Käesoleval jagamisel antakse stipendium(id) eesti keele alase üliõpilasuuringu koostamiseks.

KAITSMISED

1. oktoobril kell 10.15 kaitseb **Eneken Laanes** kultuuriteaduste ja kunstide instituudis (TÜ nõukogu saalis) doktoriväitekirja teemal «Lepitamatud dialoogid. Subjekt ja mälu nõukogudejärgses eesti romaanis». Juhendajad prof Jüri Talvet, prof Tiina Kirss. Oponentid Thomas Salumets (Columbia Ülikool) ja Cornelius Hasselblatt (Groningeni Ülikool).

9. oktoobril kell 12 kaitseb **Peep Päll** kehakultuuriteaduskonnas (TÜ nõukogu saalis) doktoritööd teemal «Physical activity and motor skill development in children» («Kehaline aktiivsus ja liigutusvõimuste väljakujunemine 7–11-aastastel lastel»). Juhendaja prof Lennart Raudsepp. Oponent prof Jarmo Liukkonen (Jyväskylä Ülikool).

9. oktoobril kell 15 kaitseb **Milvi Visnapuu** kehakultuuriteaduskonnas (TÜ nõukogu saalis) doktoritööd teemal «Relationships of body composition and hand anthropometry with basic and specific motor abilities in young handball players» («Noorkäsilurite kehaehituslike isearasuste ja käe antropomeetria seosed üldise ja erialase motoorse võimekusega»). Juhendaja prof Toivo Jürimäe. Oponent prof Jarmo Liukkonen (Jyväskylä Ülikool).

28. oktoobril kell 14 kaitseb **Reet Bender** germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituudis (TÜ nõukogu saalis) doktoritööd teemal «Oskar Masing und die Geschichte des Deutschbaltischen Wörterbuchs» («Oskar Masing ja Baltisaksa sõnaraamatu lugu»). Juhendajad dots Anne Arold, prof Tiit Rosenberg. Oponentid dr. Peter Wörster (Marburgi Herderi Instituut), prof emer Klaus-Dieter Ludwig (Berliini Humboldti Ülikool).

TUNNUSTAMISED

TÜ suure medaliga tunnustati 60. sünnipäeval õigusteaduskonna riigi- ja haldusõiguse professorit **Kalle Meruskit**.

TÜ väikese medali ja tänukirjaga tunnustati 65. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna füüsika instituudi optika ja gaaslahenduse vanemteadurit **Märt Aintsi** ja 60. sünnipäeval majandusteaduskonna ökonomeetria professorit **Tiiu Paasi**.

TÜ aumärgi ja tänukirja pälvis 70. sünnipäeval arstiteaduskonna kardioloogia kliiniku spetsialist **Mati Ress**, 65. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiategaduskonna mereinstituudi meresüsteemide osakonna juhataja, ökoloogia vanemteadur **Robert Aps** ja 65. sünnipäeval matemaatika-informaatikateaduskonna matemaatika instituudi arvutusmeetodite dotsent **Malle Fischer**.

TÜ aumärgiga tunnustati 50. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiategaduskonna füüsika instituudi vanemteadurit **Robert Apsi** ja 55. sünnipäeval majandusteaduskonna ettevõtte majanduse instituudi juhtimise dotsenti **Kulno Türki**.

TÜ tänukirja pälvisid õigusteaduskonna endine direktor **Peep Pruks**, 70. sünnipäeval arstiteaduskonna farmaatsia instituudi vanemlaborant **Sirje Lahk**, 50. sünnipäeval arstiteaduskonna patoloogilise anatoomia ja kohtuarstiteaduse instituudi juhataja, kohtuarstiteaduse professor **Marika Väli**, 55. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiategaduskonna ökoloogia ja maateaduste instituudi zooloogia lektor **Harri Valdmann**, 50. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiategaduskonna ökoloogia ja maateaduste instituudi rakendusökoloogia vanemteadur, bioloogilise mitmekesisuse tippekuse FIBIR tegevjuht **Edgar Karofeld**,

65. sünnipäeval sotsiaalteaduskonna sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituudi juhataja, sotsiaalse analüüsi meetodite dotsent **Liina-Mai Tooding**, 60. sünnipäeval raamatukogu käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna juhataja **Malle Ermel**,

65. sünnipäeval haldusosakonna tehnovõrkude- ja elektripaigaldiste talituse tehnovõrkude remondi-grupi hooldustehnik **Aimur Laidmets** ning 55. sünnipäeval haldusosakonna ehitustalituse juhataja **Ahto Põldes**.

OKTOOBRI TÕ AULAS:

7. oktoobril kl 19 esinevad valge klaveri kontserdisarja raames klaveriduo Kai Rataspepp ja Mati Mikalai. Piletid: 90 ja 120 krooni. 8. oktoobril kl 12 toimub aulas Euroopa Kolledži avalik loeng. 9. oktoobril kl 18 ja 20 ning 11. oktoobril kl 18 toimuvad aulas vanamuusika festivali kontserdid. 10. oktoobril kl 18 saab kuulata Eesti Teaduste Akadeemia naiskoori 50 aasta juubeli tähistamise tasuta kontserti. Tudengipäevade raames annavad aulas kontserdi 12.

oktoobril kl 21 Margus Vaher ja teised muusikud ning 14. oktoobril kl 20 Riho Sibul ja Jaan Sööt. 15. oktoobril kl 18 hõimupäevade kontsert. 16. oktoobril kl 19 annab valge klaveri kontserdisarja raames kontserdi Leedu tenor Kristjan Benedikt. Klaveril saadab Jaanika Rand-Sirp. 27. oktoobril kl 9.30 avatakse aulas kahepäevane konverents «10th Nordic Conference on Bilingualism». 28. oktoobril kl 19 esinevad valge klaveri kontserdi sarjas Yosif Feigelson (Tšello, USA) ja Peep Lassmann klaveril. Piletid: 90 ja 120 krooni.

TÜ PENSIONÄRIDE ÜHINGUS VITAE

1. oktoobril kl 12 arstide klubi; 5. oktoobril kl 16 käsitööklubi Maie Mõtuse kodus Kraavi 1. 5. ja 8. oktoobril kl 11 võimlemine. Esmaspäeviti aeroobika saalis ja neljapäeviti kergejõustiku hallis Ujula 4. 6. oktoobril kl 15 Raekoja plats 12 kohtumine Toomas Saviga. 16. oktoobril kl 8 sõidame Vanemuise alumisest parklast Tallinna. Jalutame Kadrioru pargis, vaatame

Kumus näitust «Normandia kuulsad kunstnikud» (pilet 40 krooni), käime vene kultuurikeskuses, vaatame Estonia mälestusmärki, Vabaduse väljakut. Kl 16-17 Vene Draamateatri külastamine. Osavõtuks registreerimine 8. ja 13. oktoobril kl 11-14 Vitae ruumides. Osavõtumaks 50 krooni. 20. oktoobril kl 13 elulooring (Andres); 26. oktoobril kl 16 põltsamaalaste klubi; 27. oktoobril kl 16 matemaatikute klubi.

Tähelepanu kõik usinad õigusteaduse II ja III kursuse üliõpilased!

Alanud on konkurss **Raidla & Partnerid Fondi** 2010.a. **STIPENDIUMITELE**

Eesti Rahvuskultuuri Fond on alustanud taotluste vastuvõttu 2010. aasta stipendiumideks. Siin on Sinu võimalus - Raidla & Partnerid Fond annab ka sel aastal Tartu Ülikooli õigusteaduse üliõpilastele välja kokku kuus 30 000 krooni suurust stipendiumi.

Kolm 30 000 kroonist stipendiumi antakse välja bakalaureuseõppe II kursuse tudengitele ja **kolm 30 000** kroonist stipendiumi bakalaureuseõppe III kursuse tudengitele.

Täpsem info Eesti Rahvuskultuuri Fondi www.erkf.ee ja Raidla Lejins & Norcous www.rln.ee kodulehekülgedel.

Taotlusi ootame kõigilt II ja III kursusel täiskoormusega õppivatelt õigustudengitelt, kes on senise õppekava vähemalt 100%-liselt täitnud.

TAOTLUSTE VASTUVÕTT LÕPEB
15. OKTOOBRI 2009 KELL 16.00

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikool
Ülikooli 18, 50090 TARTU
Tel: 737 5100
E-post: info@ut.ee
www.ut.ee